

Kialudt egy fáklya. Egy messzire világító és meleget árasztó fáklya.

A dolgok rendje az, hogy amikor a világító és melegítő fáklya kialszik, akkor körülötte a fényt és meleget sötétség és hideg váltja fel.

De az Isten Országában másfajta a törvények: Hisszük és reméljük, hogy az a fény és az a meleg, amelyet a most kialudt fáklya sugárzott, nem szűnt meg: tovább világít és melegít, sőt fényét és melegét még tovább árasztja. Azért, mert ennek a fáklyának a fénye nem a sajátja volt, hanem azé, akinek fénye-melege soha véget nem ér.

Ma egy hete voltak országsszerte a papszentelések. Eből az ajkalmóból a váci székesegyházban azzal kezdte a püspök a misét, hogy „ünnepelni jöttünk össze”. Valóban ünnepelni való, amikor valaki, valakik véglegesen elkötelezik magukat a Szeretet-Isten szolgálatára. Ilyen ünnepe volt 67 évvel ezelőtt Gyurka bácsinak is, de mi volt az az ünnep ahhoz képest, amit most ünneplünk?! Amit akkor vállalt, az lett teljessé mostanra. Akkor kezdett el vetni, most aratjuk, amit elvetett. Ezért – úgy gondolom – jogosan kezdetjük mi is most ezt a szertartást ezekkel a szavakkal: „ünnepelni jöttünk össze”.

Ünnepljük azt a kilenc évtizedet, amelyen át lángolt, és közvetítette nagyon hitelesen a jézusi fényt és meleget egy olyan világban, amelyben nagyon zavaros képek élnek az Istenről embertársaink zömének tudatában, és világossá tette – Babits szavaival élve –, hogy „az a véres isten nincsen”. Ünnepljük, és hálát adunk érte. Ünnepljük, hogy személyében olyan valakit kapott a világ és benne elsősorban a magyar egyház, aki megalkuvások nélkül, minden áldozatot és szenvedést tudatosan vállalva tette, amit rábízott az Isten. Ünnepljük, és hálát adunk érte. Utolsóvacsorai imájában Jézus ilyen szavakkal állt Atyja elé: „megdicsőítettelek téged a földön: befejeztem a művet, amelyet rám bízál, hogy elvégezzem”. Nos, ünneplünk, és hálát adunk azért, hogy olyasvalakit ajánlhatunk most az Isten szeretetébe, aki Jézus nyomán ezt a mondatot szintén jogosan elimádkozhatta. Ünneplünk, mert biztos a reményünk, hogy testvérünk hallhatta a szavakat az őt tárt karokkal fogadó Atyjától: „Jól van, derék és hű szolga! A kicsiben hű voltál, sokat bízok rád: menj be urad örömébe.”

Tegyük hát félre az elválás okozta fájdalomunkat, és énekeljük hálás szívvel, ünneplő lélekkel a dicsőítő zsoltárt: „Az Isten trónusa elé imádásra jöjjetek...”!

(TARNAI IMRE: KIALUDT EGY FÁKLYA..)

XXXII. évfolyam 10. szám 2025. október

FÜVESKÖNYV	5987
Urbán J.: Bulányi György piarista temetésére	5999
Bajnokné B. J.: Gyászbeszéd	6001
Király I.: Kedves Felebarátaim	6002
Kovács L.: Utolsó kísérlet	6003
Sinka I.: Virág-ballada	6005

« Az emberi elköteleződés folyóirata – családunkért, nemzetünkért, mindenkiért – Isten Országá megvalósulásáért. »

Elérhetőség: koinonia.tarsak@gmail.com

FÜVESKÖNYV

Andikánk, a Bokor Nagyasszonya, 1972 nyarán írhatta a Bokor-himnuszot. A Bokor '72 nyarán, káptalanfüredi közös nyaralásán – úgy emlékszem – már énekeltük. Mintha '72 szeptemberében vittem volna el őt vonaton Debrecenbe, hogy befeküdjön az ottani klinikára. A klinikát körülvevő erdő egyik padján ültünk egymás mellett, és adtam fel neki a nagybetegek szentségét. A '72. év Karácsonyi Ajándékának első kötetének, a Puer natus címlapjának hátsó oldalán ott van Margit testvérünk szép kézírásával-kottájával a himnusz első strófája.

*Megkötöm magamat Isten kötelével,
megtöltöm szívemet Ország igéjével, szabadságom,
Uram, Néked visszaadom, csak a szeretetre formáld át
tudatom!*

*Megkötöm magamat társam két karjával,
Segítőül adtad minden nyavalyámban Isten óvjon tőle:
egyedül maradjak.*

*Vezessük el egymást, kettőnk kezét tartsad!
Magunkat megkötnünk, Apánk gyengék vagyunk,
Segítő kéz nélkül nehéz járni utunk. Idősebb Testvé-
rünk, erősíts hitünkben, Utunkon maradjunk, segíts eb-
ben minket.*

*Megkötöm magamat baráti kötéllel
testvéri közösség tartó erejével. Testvér, ha eloldnám
hármás kötelékem,
szembesíts magammal, légy felelős értem!*

A himnuszunknak három strófája van. Ha ma készülné himnuszunk, annak is három strófája volna? A himnusz megszületésében kétségtelen szerepe volt a '71 nyári halászelki három kötelékes lelkigyakorlatnak (Melléktermékek 159-179 o.). De talán még valami másnak is. Andit a '70-es évek elején hagyta el férje, és abban az évben, melyet Andi kórházakban töltött, a 14 éves Jutka volt, aki gondot viselt a két főre zsugorodott családban. A következő két évtized volt a Bokor második virágkora, s e virágzásnak egyik oka vagy megnyilvánulása volt, hogy mindannyian dolgunknak éreztük a lelki vezetőt választást. Az utolsó két évtizedünkben pedig tapasztalhattuk, hogy ez a lelkivezetés – a második kötelék – válságba került. Egyre többünk életéből kimaradt a lelki vezetőhöz járás, a lelkivezetés. Szóvá is tettük, de nem élelt fel tőle a gyakorlat.

Csak a napokban kezdtem gondolkodni az okáról. Leírom, amit gondolok – nagyon várva, hogy akik olvasásuk, hozzászóljanak. Az első kötelék léte és első helye ma is megkérdőjelezhetetlen számomra. Mindenekelőtti az életünkben a lelkiismeret. Az, hogy harmóniában legyek azzal a lelkiismerettel, amelyen keresztül Isten hangját hallom. Semmi sem pótolhatja. De hogy a második helyen a lelkivezető állhatna, azt ma már megkérdőjelezem. Meg, mert a teremtés rendje szerint valamikor elhagyom apámat-anyámat, és férjemhez-feleségemhez ragaszkodom, akivel valaminő módon egy emberré válok. S lehetetlennek gondolom, hogy az emberek közül bárki is közelebb állhasson hozzám, mint a férjem-feleségem. Vele naponként gyertyát gyújthatok, imádkozhatok, és imádságom őszinteségének foka megközelítheti (el is érheti?) azt, amit Istennek ki sem mondok, csak gondolok. A rossz házasságban élő nők szokták szemetesládának használni gyóntatójukat, akinél szabadon elpanaszolhatják, mit el kell elszenvedniük férjüktől. (A férfiak inkább a haveroknak panaszolják el feleségük vétkeit.)

A Bokorban természetes lett, hogy férj és feleség közös lelkivezetőt választanak, s egymás füle hallatára gyónják meg vétkeiket. Egy szóval: azt gondolom, hogy a második kötelékünket a házastársunknak kell jelentenie: a férj-feleség viszonyának meg kell közelítenie istenviszonyomnak mélységét, feltétlenségét.

Nem tudom, hogy a Bokor lelkivezetés-gyakorlata el-sorvadásának egyik okát nem ebben kell keresni. Ezért a 111 Napló végén a kísérlet...

(Bokorhymnus)

Tizenkét évvel ezelőtt írtam e könyvet. Kiadása előtt újra olvasva, most ezt az alcímet adnám neki: Pillanat-kép a Bokor tizenkét év előtti életéből. Mi változott

azóta? Folyt az időnek árja. A javakorabeli első nemzedékből, az „öregekből” nyugdíjasok lettek. A második nemzedékből „fiataloknak” megmákosodott a hajuk, s nyaranként a gyerekeiket esketem. Felőtt a Bokor harmadik nemzedéke is: 3. Generation — írták ők maguk címként vagy két éve egyik „Karácsonyi Ajándék” - kötetükre, mert hát a „fiatalok” szó a Bokorban az ő szü-leik nemzedékét jelölte: tíz vagy húsz éve valaki mindig jött vigyázni rájuk, mert a papa meg a mama ment a „Fiatalok I-be”

Érvényes-e még ma is a Bokorban ez a 12 év előtti pillanat-kép? Mondja ezt el maga a három nemzedék. A Bokor fennállásának 50. évében adom ki e könyvem, amikor is a Bokor e három nemzedéke egy másik kötetben vallomást tesz megtett útjáról.

Én csak elővettem a Karácsonyi Ajándék 1983/III. 85. kötetét, s kijavítottam a helyesírási hibákat, meg csiszoltam egy kicsit a stílusán, hogy érthető legyen ez a Bokor-tagok számára írt szöveg mások számára is. Tartalmán semmit sem változtattam.

„Akkor így láttam” — védem magam. Kell védenem? Alighanem, mert az eltelt 12 évben nemcsak az idő árja folyt. Számunkra a különös megpróbáltatások évei voltak. Hitvallókként egyházunkból már csak mi ültünk az ateista rezsim börtöneiben. El is határolta magát tőlünk egyházunk hierarchiája, s annak parancsára papsága is. Bokron kívüli pap az elmúlt 12 év alatt nem lépte át lakásom küszöbét. Otthon nélkülivé lettünk abban a szülői házban, melynek fennmaradásáért jó szívvel tettük meg, ami tellett tőlünk.

S a lét — ahogy fejünkbe verték — bizony meghatározza a tudatot. A bokorlelkiség az otthonukból még ki nem taszítottak levegőjét árasztja magából. Mi mindent hozott ki belőlünk ez a számunkra nagyon sűrű 12 esztendő, erről az azóta e tárgyban írt tanulmányaim külön kötetével tudnék úgy, ahogy számot vetni. Egy szónyit, egy mondatnyit azért ide írnék belőle. Amíg az az egyház, amelybe beleszülettünk, s amelynek épségéért-szépségéért az elmúlt 50 esztendő alatt a hitvallók sorát is vállaltuk, a Hegyibeszédet elmondó Jézus egyháza akar lenni, addig mi abban otthon vagyunk. Ez pedig ténykemény létigazság, ami felett semmiféle jognak nincsen hatalma.

Ajánlom ezt a könyvet Jakob Hutternek, akit 1933-ban a római katolikus egyház hierarchiája az innsbrucki székesegyház előtt emelt máglyán elevenen megégetett. Ajánlom ezt a könyvet az ő vértanú nevével elnevezett Hutteri Testvéreknek, akik Jakob Hutter hagyományaihoz ragaszkodva ma is hűségesen követik a Hegyibeszéd Jézusát, s akik minden kitesztettségük ellenére is tagjai annak az egyháznak, amelyet Jézus életbe hívott. Csak úgy tudok egyházzal tartozni, hogy ezen égbe-kialtó bűnünk miatt bocsánatot kérek tőlük, s minden tőlem telhetőt megteszek, hogy egyházam hierarchiája tudatosítsa magában, hogy elődeik akkor Innsbruckban elkövették a prófétagyilkosság bűnét, amelyért elsősorban az elkövetők utódainak kell bocsánatot kérniük.

Ajánlom nekik, a magyar történelem „habánjainak”, akik két és fél századon keresztül menedékre találtak

hazánkban a Felvidéken és Erdélyben, s akik evangéliumi hűségünk jutalmaként a Bokrot jó öt évvel ezelőtt meglátogatták, nekünk indításokat adva az első, a jeruzsálemi keresztények teljes életközösségére.

Abban a reményben indítom útjára 12 esztendő múltán ezt az újabb régvolt-szamizdatunkat, hogy nem hiába keltek ők át az Atlanti-óceánon értünk, s a habánok életközösségeinek lesz még folytatása magyar földön Bokor-kiadásban. Kelt Szentantalfa-Bokorliget tövében, 1995 januárjában

A "Bulányi-szindrómába" pusztul bele a Bokor - figyelmezteti a Bokrot egyik testvérünk. Tudniillik abba a skizofréniámba, hogy együtt akarok érezni azokkal, akik Jézust emlegetik, s közben a "trónra" figyelnek. Arra, mert e szövetséges nélkül nem tudják elgondolni az egyház fennmaradását... Mit akarsz velük? Hagyd a fenébe ezt a megalázó kuncsorgást! - hallom a Bokor balszárnyának hangját. Nem tudom abbahagyni. Mindig új reményem támad. Az elmúlt nyáron is. Cserhádi püspök interjút adott a halála előtti hetekben az Osztrák Rádió- és Televízióknak: "A kommunista rendszer azt kívánta a püspököktől, hogy tegyenek intézkedéseket a Bulányi-mozgalom ellen... Cserhádi a Bulányi ellen indított 'egyházi pert' is szerencsétlennek tartotta.

A kihallgatás során Bulányit 'személyében szörnyű módon megtámadták' és 'valami gyalázatos módon megakarták semmisíteni'... Bulányi minden vádat visszautasított, kivéve azt, hogy a katonai szolgálat ügyében nyilatkozata nem követte a püspöki konferencia nyilatkozatát... Hogyan lehet, hogy a konfliktust még mindig nem tisztázták, s hogy még ma is 'egyházellenességgel' vádolják a Bokor-mozgalmat? A hibákat ki kellene mondani és bevallani, amíg ez nem történik meg, az egész egyházi lét nem hitelre méltó!... Ennek a következménye az is, hogy az egyház a társadalomban nem talál megértésre... Hogyan lenne képes az egyház megoldásokat kínálni társadalmi kérdésekre, ha nem képes rendbe tenni saját ügyeit?..."

A szöveget lehozta az osztrák katolikus hírügynökség, a Kathpress, a magyar katolikus közélet és médium pedig nem vesz tudomást a haldokló Cserhádi szavairól. Hogyan is lenne képes rá, ha egyszer nem "vonalban", hanem lelkét megkönnyebbíteni akarón beszélt? Csak egy új folyóirat hozta le Cserhádi püspök szavait: a Bokor belső használatra szánt s a mintegy szamizdat-múltunkat, a Karácsonyi Ajándékot, folytató teológiai folyóirata, a Koinónia.

S hogyan van a Bokorban? Eljövünk a találkozóra. Minden találkozón más és más az elnök. Az a hatályos, amit elfogadunk. Nincs eleve tekintély közöttünk. Egy a ti tanítótok, a Krisztus! S hogyan segítünk Jézusnak? Léteünk első negyedszázadában az ügyész és nép/vérbírák

szerint az államrend megdöntésének céljából tartottuk a találkozóinkat, mely bűncselekmény büntethetőségi felső határa – a kötél általi halál. Ketten érték csak el közülünk e felső határt, a többi olcsóbban úszta meg. Valójában mit csináltunk? Megértettük az evangéliumot (szolgálni, adni, megbocsátani, és nem uralkodni, gazdagnak lenni és kiközösíteni kell), s az egész világnak meg akartuk magyarázni e megértésünket. Csoportba hívással is.

A második negyedszázadban elmentünk három évre Baracsára, hogy megmagyarázzuk püspökeinknek s a világnak, hogy szeretni is meg megesküdni ellenségeink megsemmisítésére ez ellentmondás, és ha keresztények teszik ezt, szemem köpik vele Jézust. Nem értették. A Konferencia teológus-püspöke megmagyarázta nekünk, hogy megbontjuk a Nato és a Varsói Szerződés közti egyensúlyt. De minket sem az egyik, sem a másik nem érdekelt, még az se, hogy egyensúlyban vannak-e egymással ezek a tömeggyilkos alakulatok. Pogányságuk miatt a fiainkat három évi börtönnel jutalmazó bírák mondták is: Magukat még saját püspökeik is elítélik. (Nem is őket, csak Jézust szolgáltuk!)

A harmadik negyedszázad békés és szabad kapitalista körülményei között pedig lassan-lassan látni kezdjük, hogy megelőző és méltó jócselekedetek nélkül a jézusi tanítás egy kalap szamócát sem ér. Nem, mert nem figyel a tanításra senki – Jézuséra se figyeltek volna a gyógyítások nélkül! –, s ezért ki kell találnunk a méltó jócselekedetet. Nem elég, hogy Prakashnak Indiába immár nem kisíboljuk a pénzünket, hanem a Harmadik Világ Alapítvány útján átutaltatjuk millióinkat a Nemzeti Bankkal. Nem elég, mert tele az ország hajléktalanokkal, árva, elhagyott s hátrányos helyzetű gyerekekkel, s ezek nyomorát az állam pénze nem, csak a Jézustól tanult szeretet képes eltüntetni.

Addig van Bokor, amíg azt csináljuk, amit Jézus. Tizenkettőt gyűjt, hogy megvalósuljon körükben, amit Isten vár az embertől. Amíg gyűjtjük a magunk Tizenkettőjét, és amíg egész életünkkel akarjuk, amit Isten vár tőlünk, addig van Bokor.

Amíg ezt tesszük, biztosan a világ peremére szorulunk abban a világban, amely nem azt csinálja, amit Jézus. Nem tudjuk ügyesebben csinálni a jézusit, mint Jézus, aki keresztre került.

Jézus Tizenkettője is hamarosan kifulladt, azaz váltott arra, amit elvisel a világ. Mi is ki vagyunk téve a kísértésnek, hogy váltsunk, de jó volna, ha nem váltanánk arra, ami a világban lehetséges. Keresem a biztosítékait annak, hogy ne váltsunk arról, amit Isten vár tőlünk. Ne váltsunk arra, amit mai világunkban elvárnak tőlünk.

Isten férfinak és nőnek teremtett bennünket, ennek következtében legalapvetőbb igényünk, hogy családban akarjuk teljesíteni, amit Isten vár tőlünk. Bár a Bokor eddigi életét erősen meghatározta, hogy Jézushoz hasonlóan nőtlen férfiak buzgólkodtak érte, lehetséges,

hogy a jövőben nagyobb szerep jut azoknak a nőknek és férfiaknak, akik házasságban élnek. Mintha jobban fogynának a Bokorban a papok, mint a nem-papok. Inkább a családosok Tizenkettőt gyűjtésén fordul tehát, hogy folytatódik-e, amit kezdtünk.

Jézus nem alapított új vallást, de nem igyekezett elfogadhatóvá tenni mozgalmat Kaifásnál, mert amit Kaifás és társai csináltak, azt Jézus Isten számára elfogadhatatlannak tekintette. Jézus nem alapított új vallást, de mozgalmában nem különböztette meg a papot és a híveket, mert Isten minden embert a maga választott lányának-fiának tekint – mindegyiket magához várja. Jézus tanítónak tekintette magát, a Tizenkettőt pedig tanítványának, akik mindegyikének az a dolga, hogy tanítónak legyen. Mozgalma egységének biztosítására csak annyit tett, hogy abszolutizálta a maga tanítását: Egy a ti Tanítók... maga Jézus. Minden egyebet rábízott az ember szerveződési képességére.

Amit az Isten vár tőlünk, az ugyanaz a családban és ugyanaz a mindannyiunk által megteremtendő és a családokat egybefogó közösségekben is, a magunk Tizenkettőjében. Egymás javára, egymást szolgálva kell élnünk, nem uralkodhatunk egymáson. Ez a dolgunk, ez az életrendünk, s aki ez ellen vét, annak megmondjuk, hogy vétett, ő pedig bocsánatot kér, vagy szedi a sátorfáját, mi pedig mindenkor visszavárjuk őt körünkbe. Ez a jogrend jézusi megfelelője, ami nem jogrend, hanem szeretetrend. Ha vétkezünk, bocsánatot kérünk, s utána megbocsátunk a vétkezőnek. A társdalom jogrendjét s az egyház jogrendjét nem vesszük igénybe. Ennek minden igénybevétele ellenkezik Istennel, aki nem rendelkezik a jogrendhez szükséges erőszakszervezettel.

Jézus élet- és vagyonközösségben élt a Tizenkettővel, minek következtében nem volt semmiben sem hiányuk, mert amit szereztek, azt annyifelé osztották, ahányan voltak. Mindannyian szegények voltak, elég volt nekik az egy dénár, s ennek következtében boldogok is voltak. '89-ig nem volt módunk a közösségnek erre a család mintájú teljes formájára, nem is kérte ezt számon tőlünk lelkiismeretünk. '89 után már módunk van rá, de nem tesszük. Ez nyilvánvaló jézustalanság az életünkben. Alighanem ebbe pusztulunk bele. Mindenképpen el kell kezdenünk, ha élni akarunk.

A verekedés pedig ne is említessék közöttünk, csak ölelni akarjunk!

Egyetlen tanítónk megkönnyítette a dolgunkat, mert csak azt tanította, amit Atyánk beleírt lelkiismeretünkbe. Ott mindig mindent megtalálunk. Amíg ehhez ragaszkodunk, addig élünk. Ha nem ragaszkodunk hozzá, akkor minek élünk? Nélkülünk is van világ, amely fittyet hány Isten akaratára. Nem kell ezt a világot magunkkal is szaporítanunk.

Nevezhetjük mindezt marketingnek meg menedzsmentnek is. Nem árt neki, nem is használ. Amen.

Apám is bevonult '14-ben. Lovas katonának Temesvárra. Kiképzés után az olasz frontra került. '16

tavaszaán fejlődést kapott a Doberdón. Kibírta, haja kihullott fél fején, mert platina lemezt raktak fejbőre alá. Kihasználta a féléves betegszabadságot. Nekünk később így mesélte:

- A tavaszon fejlődést kaptam, s őszre elvettem anyátokat.

Utána az orosz frontra került. A front összeomlásakor hazahozta századát, s '18 őszén Sátoraljaújhelyről telefonált a hadügyminisztériumba, hogy mit csináljon. Azt mondták a telefonban, hogy engedje őket szét, vége a háborúnak. Apám így számolt be erről nekünk:

- Maga szép kis hadügyminiszter! - mondta volna a telefonba.

E fiúból pap lesz, akárki meglássa 4

Aztán leszerelt, beiratkozott az egyetemre: közgazdaságtant tanult. Amikor Pukánszky Bélánál kollokváltam az egyetemen, s beírta a jelest, elmondtam neki:

- A közgázon édesapámat is tanította a Professor Úr.

- Fialat édesapja lehet - válaszolta ő.

Apám banktisztviselő lett a Községi Takarékbán. A belvárosi Dorottya utcában volt a hivatal. Máig megvan az épület, sokat jártam benne - apámnál. Oda járt be naponként gyalog a Mester utca és a Ferenc utca sarkán levő lakásunkból. Gyalog jött haza is. Nem futott még a 2-es villamos a folyó partján. '24 májusában is keresztül ment a Bakáts-téren.

Talán kiszűrődött a litániáról az orgonaszó. Nem tudom, de bement. És megtért. Ott, álló helyében. Hogyan? Egész egyszerűen. Egyszerre csak tudta, hogy van Isten. Jó tíz évvel később megtudtam a Vigiliából, hogy így tért meg Claudel, s több nagy francia katolikus író is. Én csak arra emlékezem, hogy iskolába még nem járó gyerekként elkezdtem otthon misézni. Valami ménkü nagy könyvet kerítettem. Héber betűkkel volt írva, és miséztem. Blablázva...

A templomban is latinul mondták a misét. Latinul nem tudtam, blablázni tudtam. De teljes áhítattal csináltam. A nővérem meg ministrált. Nagy buzgalmamban időnként le is térdepeltem, a nővérem pedig állva maradt. Anyánk bejött a szobába, s látta a helyzetet:

- Milyen mise ez? A pap térdepel, s a ministráns pedig áll?

Nagyon gyorsan történt a katolikusodásunk. Anyám tolt a gyerekkocsit a józsefvárosi Jézus Szíve templomba, októberi litániára. Én meg valamiképpen felhívhattam magamra a figyelmet, mert hamarosan kis jezsuitának szólítottak az ottani papok, s talán már első elemista koromban elszáldozó lettem; s az iskolán kívül, a Jézus Szíve templomban. Időnként felkerekedett az egész család. Lehívtuk a pátert, a családi gyóntatót. Az lejött a sekrestyébe, s mi egyenként bementünk a gyóntatószékbe: apám, anyám, Kamilla és én. Az egyik alkalommal a négy éves Lívia húgom elsírja magát:

- A Páter mindenkit meggyóntat, csak engemet nem!

Lívia fél év múlva, karácsonykor elszáldozó lesz a Horánszky utcai Kongregációközpont kápolnájában, négy és fél éves korában. Csak később mesélték szüleim. Egy gyónás után ezt mondta neki a Páter:

- Kedveseim, én nagyon szeretem magukat, de nem akarok maguk helyett a pokolba kerülni! Miért mondta? Mert szüleim kettőkéztek. Ez a titka, hogy heten lettük. Ment minden, mint a karikacsapás. Hogy miként kerültem a folyóparti iskolába, nem tudom. Csak arra emlékszem, hogy '28 tavaszán léptem át szüleimmel a hatalmas épület küszöbét. Felmentünk a széles lépcsőn a magasföldszintre, majd az első emeletre, s bejutottunk Kispart János igazgató elébe. Megnézte a bizonyítvány nyom, s megkérdezte:

- Nem lesz baj abból, hogy olyan messziről kell bejárnia? Majd kapnak értesítést.

Megkaptuk, hogy felvettek. Egész nyáron lázban égtem. Tanultam mindent előre. Magyar nyelvtant, latint is, de ebben nem tudott apám segíteni, mert felső kereskedelmiben érettségizett, s ott nem tanították a latint. De azért tökéletes volt a siker. 1929 nyarát már könyvírás-sal töltöttem. Latin nyelv és olvasó könyv - volt könyvem címe, vagy 120 lapnyi terjedelemmel: nyelvtan, olvasmányok, szöszedet... Hogyan, hogyan nem, az örökbecsű könyv megmaradt. Örzi a rendi levéltár. A könyv első mondata: A latin az egy holt nyelv...

Hamarosan tudtam, hogy egész életemben tanítani fogok. Paptanárnak leszek. Szüleim örültek neki.

Megkaptuk, hogy felvettek. Egész nyáron lázban égtem. Tanultam mindent előre. Magyar nyelvtant, latint is, de ebben nem tudott apám segíteni, mert felső kereskedelmiben érettségizett, s ott nem tanították a latint. De azért tökéletes volt a siker. 1929 nyarát már könyvírás-sal töltöttem. Latin nyelv és olvasó könyv - volt könyvem címe, vagy 120 lapnyi terjedelemmel: nyelvtan, olvasmányok, szöszedet... Hogyan, hogyan nem, az örökbecsű könyv megmaradt. Örzi a rendi levéltár. A könyv első mondata: A latin az egy holt nyelv...

Hamarosan tudtam, hogy egész életemben tanítani fogok. Paptanárnak leszek. Szüleim örültek neki. Hamarosan lett lelki vezetőm is. Úgy kezdődött, hogy a vasárnapi miséken, kéthetenként gyóntam. Feloldozás előtt kaptam még egy kérdést: És mi lesz a különszándékod? Mindig mondtam rá valamit. S egyszer fel is hívott a szobájába. Titokkal teli volt számomra az épület. Sokszor álmodtam is róla. Végtelen nagy volt, és minden csodálatos benne. Legelőször második gimnazista koromban mentem át az iskolaépületből, egy lengő ajtón át. Sík Sándorhoz mentem. Mi dolgom volt veled? A Várdai bácsi volt akkor a Katolikus Szemle főszerkesztője, s az ő gyerekei is a Ferenc térre jártak játszani, ahova én és testvéreim. Velem küldte Várdai bácsi a korrektúrát, ha meg akart jelentetni egy Síkverset.

Két óra között tízpercben mentem hozzá. Bekopogtam. - Szabad! - Bementem.

- Laudetur Jesus Christus!

Szivarozott. Átvette, amit hoztam. Szekrényéhez ment, kivett számomra belőle egy szelet csokoládét, s kezembe nyomta:

- Diákcigaretta.

Nála csak egyszer jártam, mert karácsonyig tanított csak minket, akkor kinevezték egyetemi tanárnak Szegedre. De annál inkább jártam a villamosszékbe. Végig a nyolc éven a lelkivezetőmhöz, aki csak beszélgetett velem. Ő az íróasztalánál ült, s én az asztal mellett egy zöldbárony-fotelben.

Ez volt a villamosszék. Nem én találtam ki, hanem elődeim, akik szintén feljártak hozzá, s abban ültek. Miről beszélgetett velem? Hát amiről én akartam. Nem emlékezem már másra, csak a kislányokra. Arról számoltam be, hogy kibe vagyok szerelmes, s hogy verseket írok róluk. Nem hozzájuk. Titkos írással írtam, és zakóm felvágott belsejébe voltak rejtve, amíg anyám meg nem találta őket. Lelkivezetőm megfejtette titkos írásomat.

Évek multával mondta is:

- Minek ez a rengeteg nőismerős, ha egyszer pap akarsz lenni?

Nem tudtam válaszolni rá. Nagyon korán kezdődött. Még iskolába sem jártam, de tele voltam Galgóczy Klárával, nővérem iskolatársával. A torkomban éreztem dobogni a szívem, ha csak megláttam a Ferenc téren aranyszőke fejét. Aztán mindig másban lettem ugyanilyen módon szerelemes. A Behina Kláriba, a Babzába, a Csutiba, s mikor 30-ban kiköltözködtünk Mátyásföldre, akkor meg az ottaniakba. Katóba, Évibe, H.K. Pipibe, Ágiba. Nem lehetett ezt megállítani. Mondtam is otthon, kicsit szomorún is, hogy nem lesz pap belőlem. Mire apám:

- A palacsintaevés nem erőszak.

'36 tavaszán, húsvét hétfőjén még elmentem meglátogatni az akkori Öt, s hallatlan bátorsággal ez alkalommal keztem is csókolni választottamnak. Fogadta, és én boldog voltam.

Aztán megmondtam neki, hogy érettségire készülök, és négy önképzőkori pályázatot is akarok még beadni. Úgy, hogy most eltűnök egy kicsit. Nem vette szívére. Csak egy osztállyal járt lejjebb, és nagyon, nagyon szép szőke és sudár leány volt. Hamarosan egy diplomás fiú kezdett udvarolni neki...

Még '53 vége felé történt, hogy levittek a földszinti trepnire, a szolgálatvezető törzsőrmesterhez. Pintérhez, aki nagy rabpofozó volt. Közölte velem a másodfokú ítéletet: helybenhagyták a büntetésem. Jogerős elítélt lettem. Imádságaimban megállapítottam, hogy három nagy bajom van, s ezeknek legkisebbje a börtön, hiszen itt is lehet élni és szeretni, Istent is, embert is. Napirendet tartani, tanulni, kihasználni az időt. Ettől nagyobb bajom, hogy állandóan fáj a fejem, s közelharcot kellett vívnom, hogy megkapjam a napi algopyrin szemet.

De hát naponkénti fejfájással is lehet élni, abba még nem halt bele senki, illetőleg mindenképpen elfogy egyszer az életünk. A harmadik bajom volt a legnagyobb. Túl voltam már 35. évemen, s tudtam, hogy szublimálni azt, hogy férfi vagyok, aki nőre vágyik, nem lehet. Nem

arra teremtett az Isten. És azt is tudtam, hogy ezen nem segít semmi, nem, mert pap akarok maradni. Nem voltam tőle boldogtalan, mint ahogy a börtöntől s a fejfájástól sem voltam az. Csak megállapítottam, hogy ez a legnagyobb bajom a háromból.

Hogy mire jó ez a celibátus, erről azt gondoltam, hogy talán növeli Istenért végzett munkánk eredményességét. De ebben sem voltam biztos. Majd Lányi Jánosnak tesztek fel egy kérdést a szőnyegszöveg alatt:

- János bácsi, osztálytársaid eleje ugye elment papnak? Ha összehasonlítod őket a társaidd többi legkülönbjével, akik már férjek és apák, a két csoport közül melyik dolgozik többet?

Gondolkodik a kérdésesen, s végül ezt mondja:

- Biztosan azok, akik megházasodtak. A papok általában kényelmesebben élnek. Magam is azt tapasztaltam a Rendben, hogy csak egy részünk mutatott átlagfeletti buzgóságot, s voltak, akik az alkohol rabjaivá lettek. Ami az egyházat elvezette a celibátushoz, az Jézus alapvető félreértése, melyért alighanem elsősorban Szent Pál a felelős, aki úgy tudja, hogy ki kell egészítenie Jézus szenvedéseit. Isten nem akarja, hogy szenvedjünk. Isten, mint minden szülő, azt akarja, hogy boldogok legyenek a gyermekei. Istennek semmi öröme abban, hogyha én gyötöröm magam. Érte ne gyötörjem. Csak azért gyötörjem magamat, hogy valami hasznosat tegyek családomért, embertársaimért. De melyik embernek van haszna abból, hogyha én vezeklő övet teszek magamra, vagy falra mászok kínomban nemi kielégületlenségem miatt, s ami ennél is több szerelemhiányom következtében. Az Isten - szerelem. Szerelemre letünk, s annak a hiánya az élet legnehezebben viselhető baja.

A protestánsoknak mindent utánuk csinálunk. Néhány százados késéssel vesszük kezünkbe a szentírást, mondjuk a nép nyelvén a misét. S így lesz ez a papok nősilhetésével. Nagy Szent Teréz egyszer kinyájában ezt imádkozta?

- Uram, ha így bánsz barátaiddal, ne csodálkozzál rajta, hogy annyi az ellenséged. Liziói Kis Szent Terézt pedig a legsötétebb ateizmus kétségei gyötörték. Édesapját, édesanyját nem, azok el voltak foglalva azzal, hogy gondoskodjanak egymásról és gyerekeikről. Majd a Bokorlelkiség c. könyvemben lombik keresztnek nevezem ezt a celibátust. Jézus keresztfájára nem kerülhetünk, mert a 4. századi, a konstantini fordulat óta bekerültünk a hatalomba. Mi feszítjük keresztre ellenfeleinket, miként Kaifás, a főpap, Jézust. De szeretnénk szenvedni a páli útmutatás alapján Istenért, Jézusért. Elvállaljuk tehát azt, ami egy életre megnyomorít minket. Ez a lombik kereszt. Azért lombik, mert nem a társadalom feszít keresztre hűségünk következtében, Isten gondolataink akaratának hordozása miatt, hanem mi magunkat gyötörjük rajta vagy vele.

Karácsonyra készülünk. A készülődés közepébe kiált bele a szolgálatvezető:

- Bulányi György jöjjön minden cuccával a trepnire.

- Uram Isten, mi lehet ez, és a Karácsony előtti napon?

Közlik velem, hogy a Fő utcára visznek. Már több mint három év telt el, hogy otthagytam, de úgy látszik, nem örökre. Be a rabóba, ki a rabóból. Fel egy zárkába. Öntudatos elítéltként viselkedem, akinek már mégis jogai is vannak. Nem úgy, mint amikor vigyázban kellett ülnöm és feküdnöm. Két hétig nem szól hozzám senki, csak az ör. Azzal tisztázom ügyeimet: diétás koszt jár nekem, mint a Gyűjtőben s lehetőleg idegen nyelvű könyveket kérek olvasni.

Barátságos a levegő. Két hét után visznek kihallgatni. A tárgy: hogy kivirult a vetés, és azért hoztak be a Fő utcára, hogy ne kelljen állandóan kirohangálniok a Gyűjtőbe hozzám a beszerzendő információk céljából. Hollós Ervin, Kik voltak, mit akartak? c. könyvéből tudom majd meg, hogy begyűjtötték már a második Bulányi per ember anyagát, vagy hatvan személyt. Ezekről kell informálnom a különböző előadó urakat. Semmi rázós témára nem emlékszem, csak arra, hogy nagyon össze akartak kapcsolni egy veszprémi teológiai tanárral, akivel nem tudom, hogy találkoztam-e valaha. Androsits Istvánnal.

Végül is ezt voltam hajlandó a jegyzőkönyv számára. Tudom, hogy van egy ilyen nevű pap Magyarországon. De nem igényelték, hogy aláírjam vallomásomat. Különböző előadóknál volt. Asz egyikük segített az idegen nyelvű könyvel könyvtári összeszedésében.

Az asztalán voltak a könyvcsomagok. Hozzá vihettem azokat a könyveket, amelyekkel végeztem. Majd a forradalom napjaiban számolnak be a vádlottak a nyár eleji tárgyalásról. Az ügyész őket is a 46/VII kategóriába sorolta: a népi demokrácia megdöntésére irányuló szervezkedés vezetésével vádolta őket. De a már nem kirendelt ügyvédek neveltségessé tették vádjait, ennek folytán az ügyész még a tárgyalás során vált: egy még Gömbös Gyula miniszterelnöksége idején hozott, az illegális összejövésről szóló törvény alapján vádolja őket, melynek büntethetőségi felső határa két év. Java részüket annyira ítélték, amennyit letartóztatásuktól a tárgyalásig leültek. Fekete Gabi és Eglis Pista két-két évet kaptak.

Egy alkalommal, amikor kihallgatásra visznek, nyüszítő, nyöszörgő hangot hallok kiszűrődni az egyik zárkából:

- Ne bántalmazzák Péter Gábort, ne bántalmazzák Péter Gábort...

Olyan félig eszelősnek hatott a hangja. Ő volt az ávó legfőbb ura. Mesélték, hogy így buzdított az ávosokat:

- Úgy járjatok, hogy egy fejjel magasabbak legyetek az Istennél!

Nemcsak a forradalom falja fel saját fiait. A diktatúra is. Jó dolgom van. Két naponként kiolvasok egy angol vagy francia regényt, s diétásként annyi csirkehúst eszek, hogy kezdem megsokallni. Nem raknak be hozzám senkit. '52ben volt úgyis, hogy négyen voltunk egy zárkában, s kettenketen feküdtünk vigyázban a 70 cm széles priccsen. Most nem. Lelassult az ávó munkája. Valamikor megmozdul az épület. Földrengés lehetett. A rabfantázia ilyenkor csak arra tud gondolni, hogy jönnek már az ENSZcsapatok.

Nem jöttek, nem omlik össze a Fő utca. Maradunk a börtönben. Húsvét lesz, mire visszakerülök a Gyűjtőbe. Óriási változások: folyik a szabadítás, a rajkosok már hazamentek, de mások is mennek. Balázs Lajos, a Pest-belvárosi plébános is, akit pár hét múlva visszahoznak, mert át akarta venni a plébániáját elkergetve az oda befészkelte békepapot. Azzal a hírrel jön vissza, hogy legfeljebb két hónapja van még Rákosinak. Beszámol a Petőfi kör üléseiről.

Elevenítsük fel a történeteket! 1952-ben megvolt a pártállam első Bokor/Bulányi-pere, és '56-ban a második is. 1982-re befejeződött a magyar katolikus egyház pártállam mozgatta hierarchiájának ellenünk lefolytatott pere is. Persze, hogy kirúgták '90-ben Bokrot/Bulányit a hierarchia rendelkezésére megalakuló Hálóból is. Miért persze, hiszen akkor már politikailag szabadok voltunk? Azért, mert a pártállam nem nyugodott addig, amíg 1987-ben Róma is rá nem tette a pecsétet a magyar püspökök ellenünk hozott ítéletére. Parva sapientia regitur mundus. (=Kicsi bölcsességgel kormányozzák a világot.) A Vatikán se tudta még '87-ben, hogy '89-re összeomlik a SzU. Ha tudta volna, Ratzinger nem öt esztendőn keresztül vizsgálta volna kis ügyemet, hanem hat-hét éven keresztül. Ez esetben meg is spórolhatott volna két papirost: a pártállam kezében levő magyar püspökök ítéletét megerősítő '87-es papirost, meg ezt a megerősítést megszüntető papirost '97-ben. Nem tudtak '87-ben erről az összeomlásról még Washingtonban sem.

'96-ban levelet írok Rómába Ratzingernek: letelt 14 és fél év egyházi büntetésemből. Hazámban ilyenkor még a gyilkosoknak is amnesztiát adnak. De püspökeimnek ezt hiába mondom, mert azt állítják, hogy ügyem Rómára tartozik. Ratzinger rendez: ír a magyar püspöki karnak, akik levelének félévi aszalása után megszüntetik a korlátozó intézkedéseket. A parlament, a sajtó lelkesen üdvözli rehabilitálásomat, mint a rendszerváltás egyik jelentős mozzanatát, de a 16 év után mondott első nyilvános misémen saját tartományfőnököm, egykori tanítványom is egy verssel köszönt: egy téglá nem tettszett a templomfalban, s a templom összedőlt – én jót akartam. Bűnös vagyok tehát mindhalálig, mert következetesen ellene mondtam életem folyamán nem minősítem, hogy minek! mindannak, amiket a fentiekben összefoglaltam. Nincs rehabilitálás. Korlát nincs, csak nem hívnak be a korlát mögé. Nem történik semmi: sem a püspökök, sem a papok nem veszik igénybe szolgálataimat. Könyveim továbbra is kitélve a katolikus boltokból. Az egyház Lécai korszaka alatt, a puhuló diktatúrában nagyon kevés kivétellel a papság egésze felzárkózott a pártállam engedélyéből kinevezett püspökök mögé.

Köszönőlevelre nem visz rá a Lélek. Kovács Laci öt éve a dunaparti piarista kápolnában mondott rehabilitációs

misémen elmondta: Jobb szerettem volna, ha Gyurka nem ír alá semmit!

Kétségtelen: akármennyire életem nagy diadalaként könyvelhettem el, hogy rehabilitálódott a vatikáni hierarchia részéről az a két mondat a Dignitatis Humanae-ból – a meggyőződésünknek kell engedelmeskednünk és semmi másnak –, mégis az aláírás pusztá ténye adta a lehetőséget a hierarchiának a félretájékoztató (hogy ne mondjam meg magyarul milyen) szövegre. Olvasva a Közlemény szövegét, visszautasíthattam volna azt, s vele az ügy ilyen formájú rendezését. Szinte biztosra veszem, hogy a Vatikán nem szólt volna rá ez esetben a Konferenciára: Tessék a valóságot írni! Abból gondolom, hogy értesítettem az eltelt öt év alatt Ratzingert arról, hogy szinte-szinte minden változatlanul a régiben maradt... Füle botját sem mozgatta. Sőt. A múltban minden évben találkoztam a piarista generálissal, az utolsó öt évben egyetlenegyszer sem. Nem akar találkozni velem. Nem akarja, hogy megkérdezzem őt, hogy miféle rendezésnek volt ő lebonyolítója. Körülbelül biztosra vehetem, hogy a Vatikán ilyen nesze semmi, fogd meg jól rendezésre volt hajlandó, vagy legalább elfogadta, hogy a magyar püspököktől ennyi telik.

Tegnap este harmatosan, lázat leszorító gyógyszerekkel megtömve, ... de büszkén mentem ki Pista kocsijával Adyligetre – virágvasárnapi liturgiára. Harminc fölött volt a hívők száma, ami nem megvetendő arányú jelenlét az én miséimben. Ha majd nagy leszek, biztosan még többen leszünk! Sajnos, nem sajnós, a 9. évtizedben már összemegy az ember, s nem nagyobb lesz. Ismerős volt mindenki. Új csak a két gitáros-énekes hölgy volt, akiket Szabó János csábított ide – sikerrel. Énekkel indult a liturgia, majd köszöntöttem őket. Még egyet énekeltek a gitárosok, én meg elimádkoztam a virágvasárnapi hivatalos misekezdeti könyörgést, s már indult is a passió. Gyakorlattal rendelkező testvérek csinálták, összeszokott gárda: a dévai színjátszó csoport. Szép volt. Jó ágy a prédikációnak. Mi tagadás, nem készültem. Dél előtt mondtam ugyan már egy prédikációt Bokorportán, ahol Julit és Pityut megkereszteltem, de az nem illett ide. Egész délután rágtam a tollat, de annak csak annyi eredménye volt, hogy betettem a táskámba három segédszöveget; ezek: Az apostol Petőfitől, az Ének Kaifásról Nagy Katalintól, és a Szonettkoszorú Kovács Gábortól.

A hallott passió-szöveg után meg kellett szólalnom, s azt mondtam, hogy rosszul vagyok tőle. A 90-es évek közepén Salzburg egyetemén voltam hivatalos egy konferencián, s elmondtam ott egy hazai egyházi történetet. Egyik nyugati társelődőnöm azt mondta rá, hogy őt fizikai rosszullét környékezi az ilyen történetek hallatán. Történetemben a Kaifás-utódok már nem ölték meg senkit, csak hazudtak és hazudtak rendületlenül, s nem is jószántukból, csak pártunk és kormányunk szíves akaratából..., és ezt tévedhetlenségük teljes

öntudatával és glóriájával kellett tenniök. Elvállalták s végigjátszották a szégyenletes szerepet. Ha jól emlékszem, ekkor szedhettem elő Petőfit:

Böszülten hagyta el a nép / A templomot,
(Az isten és a béke házát) / S vadállatként rohant az ifjúhoz,
Kit tennap még atyjának nevezett, S reá parancsolt:
holnap ilyen tájig
Ha itt látják, tüstént agyonverik.
Beszélt az ifjú, a mint tőle telt, / Beszélt oly lelkesen,
mint még soha.
Hiába. Ahol pap emelt szót, / Ott az igazság megfeszítetik.

A magyar irodalomnak alig van Jézus-képe. Oly értelemben sincs, mint Papini vagy Mauriac Jézus-életrajza; talán csak Kodolányi Én vagyok c. regénye volna ilyesféle, de az túlságosan regény és kevésbé tűnik nekem hitelesnek. Még kevésbé van irodalmunknak Jézustól ihletett figurája. A világirodalomban sincs sok olyan, mint Kazantzakis regénye: Akinek meg kell halnia. Az Apostol eszméi, sorsa viszont nagyon Jézusra emlékezteti az olvasót. Az irodalmi kritika kezdettől fogva inkább habalygós félnótásnak hajlamos minősíteni Szilvesztert, Az Apostol hőjét. Ugyanakkor kétezer év teológiája a felismerhetetlenségig mesébe-misztériumba rejti Jézus alakját, hogy ne kelljen párhuzamot vonnia Szilveszter és Jézus között, s ne kelljen hasonló ítéletre jutnia, ami az örültséget illeti. Pedig – ismétlem – Szilveszter és Jézus, eszméik és sorsuk okán, hogy nem sokban különböznek egymástól. Mindezt nem mondtam ott el virágvasárnap, s nem tudom visszaidézni miket mondtam, csak azt tudom, hogy teljes átéléssel adtam elő Nagy Katalin versét: Ének Kaiafásról – virágvasárnap töviben

Közel hatvanévesen lelkipásztori tapasztalataim alapján (államilag illegálisan) papírra vettem, hogyan képzelem el Jézus ügyének hatékony szolgálatát. Válaszként erre vallásom legfelsőbb illetékes büntető hatósága összeállított számomra a fenti „kell” jegyében egy 12 pontból álló szöveggyűjteményt. Nem is tévedhetetlennek minősített hittételeket tartalmazott antológiája, hanem ennél kisebb rangú (csak tévedhetőségi fokú) szövegeket. Az alábbi záradékkal kellett aláírom: „Mindezeket hűségesen megígérem és őszintén megtartom és sértetlenül megőrzöm, ezektől soha el nem hajlok sem a tanításban, sem akárminő módon, szóban és írásban”. Az aláírandó szövegeket vagy húsz évvel korábban fogalmazta meg a II. Vatikáni Zsinat. Hogy hűzugság nélkül írhattam alá, kértem a szöveg-összeállító hatóságot, csatolják már hozzá a gyűjteményhez ezt a további és ugyancsak zsinati szöveget: Az isteni törvény rendelkezéseit az ember a maga lelkiismeretében fogja fel, melyet tartozik hűségesen követni... Baj lett a kérésből: így nem kérnek szolgálataimból;

megtiltják, hogy vallásom tagjaihoz nyilvánosan szólhassak. Vállaltam a bajt, és ragaszkodtam továbbra is pótszövegemhez. Miért ragaszkodtam? Azért, mert csak meggyőződés, lelkiismeretem diktálta szövegeket akarok mondani embertársaimnak, a vallásomhoz tartozóknak is. Hazudni éppen tudhatnék, de hát nem akarok. Szentebb nekem a téma annál, hogy ilyesmire vetemedjem.

Életemből tizenöt küzdelmes évet vett igénybe, hogy igazoljam magam vallásom büntető hatóságai előtt. Igazoljam, hogy igazodom én ehhez a kell-hez is, miközben vallottam és meg nem tagadtam, hogy a lelkiismeretemhez még inkább igazodom. Még inkább, mert csak addig vagyok méltó az ember névre, és csak addig lehetek Isten gyermeke, amíg igazodom hozzá. Miért küszködtem 15 évet? Azért, mert meg vagyok győződve arról, hogy az ötezer különböző válasz mind téves, s egyes-egyedül a miénk az igaz? Nem ezért tettem. Ha ezért tettem volna, részese lennék annak, amit az előbb abszolút értelmetlenségnek (Ha másutt nevelődöm, akkor más az igazság!?) állítottam. Hát akkor miért tettem? Csak azért, mert valahol otthon akarok lenni. Nem tudok otthon nélkül élni. Én sem, más sem.

Kisközösségnek - a jézusi céltól meghatározott csoportot nevezünk. Az Isten Lelkével, Jézussal való egyesülés ontológiai alapjaiból folyóan lehetségessé válik itt a tagok számára a jézusi célkitűzés megvalósítására való törekvés, amely megint csak nem más, mint a csoport egysége - részint a családi szeretetegység mintája, részint pedig a szentháromsági szeretetegység ősmintája alapján.

A jézusi házasságban a házastárs, legyőzve önzését, igyekszik társához igazodni. A gyermekek vállalása és nevelése tovább tágitja a szeretetemet. A kisközösség vállalásával átlépek a test és vér adta határt, és megpróbálok szeretetet tanúsítani vér szerint hozzám nem tartozókkal szemben is. A kisközösségnek ez a legalapvetőbb feladata. Ha ott nem tudjuk szeretni egymást, nincs hitele szeretetre buzdító szavunknak; önma-gunk előtt sem, mások előtt sem. A kisközösség a jézusi szeretet gyakorló helye, csakúgy mint a család. Ha itt a kisközösségben meg tud valósulni a szeretet, akkor a tagok el tudják mondani azoknak, akikhez küldve vannak, hogy milyen jó otthon lenni nemcsak a családban, hanem a több ilyen családot magába foglaló kisközösségben is.

Ez a csoport-egység ugyanúgy és ugyanazon okból nem lehet a csoport végső célja, ahogyan a családi egység, és amiért a családi egység sem lehetett a család végső célja: a szeretet nem állhat meg, tovább kell mennie, mindaddig, amíg mindannyian egyek nem leszünk. A csoport egység-célkitűzése nem valósulhat meg más-képpen, csak a belénk került isteni ontológiai alapnak, a szeretetnek szeretéseiben történő kibontakozásával. Csak a szolgálati alpmagatartás révén valósulhat meg, amelynek birtokában a közösség tagjai a maguk

ambícióját a többiek minél teljesebben szolgáltni akarásában látják. Mivel ennek az ambíciónak nincsen semmiféle behatároltsága, ezért a szeretet-törvény elvben kizár minden féltékenységet, hiszen rajtam áll, hogy minél teljesebben kibontakoztathassam a magam szeretet-hatalmát az Istennel (a Szeretet) való fokozódó egyesülés erejében. A mércét naponként magasabbra tenni akarván, igyekszem egyre többet adni, senkit nem bántani - s ha mégis megteszem, bocsánatot kérni, illetőleg megbocsátani. Amennyiben ez az ambíció teljesen betölti életemet, nem érek rá féltékenykedni a nálam különb képességeket-karizmákat kapókra, a nálam a szeretetben már több időt-energiát befektető tagokra. A kisközösségeken belüli szeretetgyakorlás partnerséget hoz létre. A partnerségek Ősmintája - a Szentháromság.

Testvéreim! Nagypó mesél, nagy a figyelem. Mesélje el hát, hogy mi a szerelem? Jön az első bál, első ideál... – halottam ezt az ócska műdalt kisgyerek koromban. De ez alkalommal csak egy virtuális nagypó fog mesét mondani, nem is fogja énekelni a maga meséjét, és egy másfajta nagy-nagy szerelemről fog szólni mai története. El is kezdem. Hosszú lesz, de azért még este előtt vége lesz.

Hol volt, hol nem volt, volt egyszer egy Jóisten. Nem volt magányos. Nagy szerelemben élt-halt valakivel. Akkora szerelemben, hogy a Lelkük egészen közös volt. Nem is lett a Lelkük közössé, hanem már eredetileg is az volt, és éppen ezért lettek szerelmesek is egymásba, mert a lelkük közös volt. Elmondhatatlanul boldogan éltek egy nemistudom mekkora faluban, csak azt hallottam róluk, az áldottakról, hogy magyarul beszéltek. A falujuk neve: Idfalu volt, s ez a falu Idország kellős közepén feküdt. Úgy, a domboldalba, egy hűvös patak partján.

Egyszer volt, másszor volt, nem is tudom, mikor volt, gondoltak egyet. Azt gondolták, hogy legyen már részük az ő nagy boldogságukból másoknak is. Kötényt öltöttek ezért, s elkezdtek agyagot gyúrni. Kettőt is gyúrtak. Szép lett az első is. De hát a második, az meg milyen lett? Az olyan szépre sikerült, hogy el sem tudom mondani nektek, hogy milyen szépre. Hát még mikor Lelket is leheltek, még hozzá a maguk Lelkét beléjük, akkor milyenné lettek? Olyan szépekké, hogy menten egymás nyakába borultak. A szebbik fajta azt mondta a másiknak, hogy Ember. Az Ember meg azt mondta a másiknak, a szebbre sikerültek, hogy Asszony.

Aztán esett az eső, fújt a szél, s az Ember addig nézte az Asszonyt, az Asszony meg addig nézte az Embert, hogy ki nem találjátok, mi lett annak a vége. Ezért inkább megmondom: szerelemben estek. S addig csókolgatták egymást, hogy nekik nem kellett kötényt öltetniük agyagyúrúrához. Nem, mert csókolódzásuknak az lett a vége, hogy csak bölcsőt kellett faragniuk, s belerakni

abba egy síró-rívó csecsemőt. Előbb az elsőt, aztán a másodikat. Ki tudja mennyi gyerek lett a csókolódzás eredménye? Fél tucat, vagy egész talán, nem tudom? Hát annyi, amennyit a Jóisten adott. Mire megnőttek a síró-rívó bubák, akkorra meg ők is elkezdtek csókolódzni. Olyan nagy sikerrel, hogy nagy-nagy nemzetek is születtek belőle.

Egyszer volt, hol nem volt, de ezt már pontosan tudom, mikor volt. Több mint ezerszáz esztendeje volt, hogy az egyik ilyen nagy és sokszázezer emberből-asszonyból álló nép eljött a világ egyik legszebb tájára. Nincs is szavam rá elmondani, hogy milyen szép volt ez a táj. Pisztrángok úsztak a patakokban. S a patakok nevei, Istennem, hogyan csilingeltek azok is! Az Urszu vize egy zúgónál beleömlött a Bisztrába, a Bisztra vize pedig futott a Marosba, a Marosé meg már egyre inkább megfáradtan csak beleömlött a Tiszába. Hát még az égisz éró havasok meg hegyek, melyekről futottak lefelé a patakok, azok milyen szépek voltak! A Hargita, a Görgény meg az Isten széke, s a Székelykő meg a gyalui havasok a tordai hasadékkal.

És még másfelé is hömpölyögtek a fürge patakok meg a gyönyörűbbnél is gyönyörűbb folyók: az Ilva vize, mely beleömlik a Szamosba, az meg a Tiszába, mely kiér az Alföldre, és a nektárt csöpögtető Tokaj lábánál beleömlik a Bodrog is a Tiszába. Öt folyó vize ömlik egybe, amíg Bodrog lesz belőle: a Tapoly, az Ondava, a Laborc, az Ung meg a Latorca. A Tisza meg elviszi vizüket a széles Dunába. A Duna meg az összes vizeket a tengerbe, de közben még felszedi a Maros testvéreinek, az Oltnak megfáradt, de a székely havasokban még fürge vizét is. Meg ne haljatok, amíg mindegyikbe bele nem nyújtottátok legalább a kisujjatokat! Nem mondom tovább, hogy micsoda csodaországba került ez a nép, a mi népünk. Az egyik őszám, talán a harmincadik vagy negyvenedik nagypám és nagyanyám ott volt Vereckénél is, amikor a Tisza forrásvidékén bejöttek ők e felejthetetlenül drága földre.

Más mesébe kezdek. Egyszer volt, hol nem volt, nem tudom mikor, de nagyon régen volt, mikor is egy nagyon szomorú órában elfelejtettük, hogy Isten akaratóból csak csókolódzni szabad. Meg ölelni és ölelni. Ennyit és ennyit tehetünk csak, és sohasem rabolhatunk, meg sohasem ölhetünk. Hullahegyek lettek e felejtésünkben meg hadi özvegyek és hadi árvák. Meg számárságokat is kezdtünk beszélni. Olyanokat, hogy Talpra magyar meg, hogy fényesebb a lánchnál a kard. S e számárkodásainkba még a Jóistent is belekevertük: László királyunk vitéz lovagságát, ó ha csak ezt látnád. Majd belepusztult nemzetünk e kardot meg László lovagságát dicsérésbe. Abba, hogy elfelejtettük, hogy csak csókolódzni és ölelni szabad.

De mielőtt még egészen elpusztultunk volna, jött valaki, aki kezdetben, azaz olyan régen, amikor még idő sem volt, ez a valaki magánál a Jóistennél élt. És eljött onnan közénk, hogy újra elmondja nekünk, amit idő közben elfelejtettünk. Azt, hogy mi a módi odafent az ő világukba. De mi nem sokat törődtünk vele, és annak rendje

és módja szerint felszegeztük egy fára, hogy belé fojtuk a szót Belé bizony, mert mi csak arról akartunk tudni, hogy fényesebb a láncnál a kard, meg arról, hogy az ellenséget bele kell fojtani a tenger vizébe. Arról, hogy csak ölekezni szabad, nem akartunk hallani. Így voltam ezzel magam is. Ifjúságomban hívtak, hogy menjek a Donnak sárga vizéhez és mentem is volna, ha korábban szenteltek volna pappá, De mikorra felszenteltek, már bekövetezett volt a második magyar hadsereg sztálingrádi katasztrófája.

Egyszer volt, hol nem volt, pontosan Debrecenben és 1945 februárjában az történt, hogy négy-öt magyar összehajolt. Magam is köztük voltam. Akkor töltöttem be 26. évemet. Olyan 16-18 éves korú lányok meg fiúk voltak ezek az összehajló magyarok. Mit csináltunk összehajolva? Felfedeztük a spanyol viaszt. Rájöttünk, hogy mit tanított Jézus. Mitől lettünk ilyen okosak? Attól, hogy a tanító nénik megtanított bennünket hat éves korunkban olvasni, S azt kellett olvasnunk, amit talá-lunk. Ha az van leírva, hogy Szeressétek ellenségeiteket, akkor nem lehet azt olvasni, hogy... Mit is? Azt, hogy verjétek ki fegyvereitekkel az oláhokat Erdélyből. Nem lehet, ha egyszer Jézus tanítványainak képzeljük meg mondjuk is magunkat – keresztényeknek.

Jézust felszegezték egy fára, a fő felfedezőt csak fel akartak kötni egy fára. De olyan irgalmas bírái voltak, hogy nem tették meg vele. Arra ítélték csak, hogy raboskodjék, amíg él. Ennek ellenére 42. születésnapját már börtönön kívül ünnepelte meg szüleivel, testvéreivel, barátaival. Mit csinált napközben, amikor nem ünnepelt? Törte a kokilla vasat a jászberényi úton az ócskavas-telepen, második műszakban pedig ellenőrizgette, hogy ifjúságában helyesen fedezte fel-e a spanyol viaszot. A harmadik műszakban pedig megint kereste a négy-öt magyart, akivel összehajolhatna. Amen.

Mivel este 6 órakor a Budapest – széphalmi templomban misézek, nem tudok eleget tenni kedves meghívásoknak. Helyette küldök valamit nektek, akik rövid, 6 éves középiskolai tanári pályámnak egyik legtöbb örömet adó osztálya vagytok. Nyitottak voltatok mindarra, amit a magyar irodalomból akkor meg tudtam mutatni nektek. Abban a reményben, hogy megőriztéték ezt a nyitottságot, küldöm e „szívhez szóló levelet”, amit Emil kért tőlem. Szentmisétek evangéliumában olvasátok Jézus szavát: „Meg van írva, hogy a Messiásnak szenvednie kell...”. Ennek kapcsán elmondom nektek, hogy az újabb kori magyar irodalomban akadt valaki, aki megpróbált válaszolni a kérdésre, hogy miért kell szenvedniök bármely idő és hely messiásainak.

Közeletekben született, Nagyszalontán, édesanyám születésének évében; nagyjából kortársam tehát. Sinka István a neve. Írt egy verset, melynek címe: Virág-ballada. A ballada – mint tanultuk – tragédia dalban elbeszélve. Ebben a balladában az adja a tragédiát, hogy Virág Andrást leszúrják az erdei kondások. Megölik, miközben a citeráját pengeti. Mit játszott a citerán?

A húrokon egy hős ország támadt fel dalolva,

- a hét kondás hallgatta csak egymásra hajolva.

S összesúgtak, hogy megölik: leszúrják, vagy agyonlövik.

Hát mért játszik sokkal szebben s más húron a bolond.

- Testét majd a disznófertő belepi, vagy a lomb.

Hallgatták a húr pengését, s elővette mind a kését.

Aztán körülvették Andrást, mint herceget álnok,

Bosszús, irigy, erdőnyölvő, nagyhajú királyok.

S mire odanézett a hold: Eső-Virág András csak – volt.

Ez a ballada Jézus halálának csak vaticinium post eventum-ja, azaz utólagos, az esemény megtörténte utáni

jóslata, inkább magyarázata. Jézus is egy hős országról

tanított. Nem. Énekelt. Tudvalevő, hogy Jézus szavai,

mondásai görög nyelven maradtak reánk. De Jézus az

anyanyelvén beszélt az országról, tehát zsidóul, pontos-

sabban arámul. Hozzáértő emberek megpróbálták vissz-

szafordítani a szövegeket arámra. Meglepő volt az

eredmény. Hármasságtagolású és gondolatritmustól irányított

szövegeket adott a fordítás. Arany János – a másik

szalontai - értekezett arról nagykőrösi tanár korában,

1854-ben, hogy nem rím és mérték és szótagszám teszi

a verset elsődlegesen verssé, hanem ez a Jézustól is

használt gondolatritmus. Emlékeztek Máté szövegére a

nyolc boldogságról. Záporoz reánk egymás után vagy

kilencszer, hogy kik a boldogok. Ez a gondolati ismét-

lődés – gondolatritmus - mondja el, hogy kiké az or-

szág, melynek jó hírére Jézus elhozta nekünk. A

szegényeké, a szelídeké, a síróké; az Istennek tetszést

éhezőké, az irgalmasoké, a tiszta szívűeké; a békeség-

teremtőké, az üldözötteké, a gyalázottaké. Talán többet

mond a szöveg, ha megmutatjuk e boldogságok fonák-

ját. Ez esetben megtudjuk, hogy kik a nem boldogok, és

hogy kiké nem lesz az ország, amelyről Jézus beszél.

Lássuk: a gazdagoké, az erőt alkalmazóké, a nevetőké;

akiknek a törekvőközpontjuk - a szívük - nem tiszta,

akik nem az Istennek vágyanak tetszeni, akik vállalják a

dolgokat erőszakkal rendbe tenni akarást; akik nem ir-

galmasok, akik üldözik az Istennek tetszőket, s gyaláz-

zák őket minden rosszat mondva róluk. Ha így

megfordítjuk a szöveget, megkapjuk nagyjából - az em-

beri történelmet. Amíg ezek a boldogtalanok alakítják a

történelmet, addig a Messiásnak szenvednie kell. Jézus-

nak is, és mindenkinek, aki az ő országáról énekel.

Felmerül a kérdés, hogy miként fordulhatna át a törté-

nelem Isten országává. Mikor lesz Virág András nem

Eső-Virág András, és Jézus nem Eső- Jézus; akár há-

romszor is eleső - a keresztúton? Igazán nem akarom

semminek nyilvánítani az emberi történelem eddigi tö-

rekvéseit, eredményeit. A felvilágosodás meghozta az

emberi személyi méltóság gondolatát, s az Egyesült

Nemzetek Szövetsége az egyes államok alkotmányába

írta az emberi szabadságjogokat. De mégis: látjuk je-

len századunk vérzivatarát, s azt is, hogy e század törté-

nelemkönyve borzalmasabb - ha lehet - mint az előző

századoké. Isten országát sem az állam, sem az egyház,

semmiféle intézmény, még maga az Isten sem tud csi-

nálni. Csak az ember, aki hallgat Jézusra, azaz hallgat

az Istentől kaptuk emberi természet szavára.

Mondhatom ezt másképpen is. Nincs Isten országa addig, amíg tanítványai nem leszünk Jézusnak. Akarunk-e tanítványai lenni? A válasz azon fordul, hogy merre keressük boldogságunkat.

A piaristák Duna parti palotájában jöttünk össze hittanárok, egyetemi lelkészek lelkigyakorlatra. Nem kisebb ember volt annak vezetője, mint Sík Sándor. Elhangzott az egyik előadásában egy mondat: Magadnál butábbnak és rosszabbnak ne tarts senkit! Nem tudom, hogyan fogadták a többiek, de én engedelmes, katolikus és ifjú lélekkel vettem tartalmát tudomásul. Lelkigyakorlathoz illő bűnbánattal is, mert inkább a tudatalattimban, de csak meg kellett állapítanom, hogy én nem értem még el az alázatnak e magas fokát: bizony nem tartok mindenkit butábbnak, s rosszabbnak magamnál.

Arra már nem emlékszem, hogy szerepelt-e az előadás példatárában a Jézus utáni abszolút csúcs, Francesco esete, aki idősebb korában – a Fioretti tanúsága szerint – igen sokat sírt. Amikor ferences testvérei megkérdezték ennek okát, azt mondta, hogy a bűneit siratja. Erre a testvérek elmondták Ferencnek, hogy az egész világ az ő életszentségét csodálja. Mire Szent Ferenc ezt válaszolta: Ha az utolsó bravo (bérgyilkos) annyi kegyelmet kapott volna, mint én, már sokkal előbbre járna az életszentségben. Én pedig mint engedelmes, katolikus ifjú pap ezt is megettem, de azért elcsodálkoztam azon, hogy Isten miért Francescónak adott annyi kegyelmet, s miért nem például nekem.

Mindezekben azonban nem sokat elmélkedhettem, mert alig vártam az előadás végét, hogy bemehessek Sík Sándor szobájába, s elmondjam neki, hogyan áll kisközösségeink ügyéhez az A. C. püspöke, Endrey Mihály. Rosszul. Féltékeny volt rá, s azt mondta Sík Sándornak, hogy a püspöki kar elé viszi az ügyet, s a Kar döntse el, hogy ő-e az A.C. igazgatója vagy a Bulányi. Ezt az ügyet kellett megbeszélnem vele, s ajánlottam megoldás-félének, hogy talán előbb Bélával kellene megbeszélnünk a dolgot. Mire Sík Sándor azt mondta nekem: De hát a Béla az egy buta ember! S ezt tanácsolta: Ketten menjetek fel a püspök úrhoz, s kérdezzétek meg, hogy mi a baja veletek! Úgy is tettünk. Magam mellé vettem Lakos Bandit, meg összeszedtem minden szamizdat brosránkat, melyekkel már teleszórtuk az országot. Felmentünk a püspökhöz, bemutattuk neki a brosráinkat, s elmondtuk, hogy mi az A.C. keretén belül akarunk dolgozni. De nem ért az egész semmit, a püspök úr fagyos és elutasító maradt. Ekkor szólalt meg Lakos Bandi: De püspök úr, arról van szó, hogy mondja meg, hogyan kerülhetnénk vissza az eredeti ártatlanság szituációjába!? Erre Endrey elnevette magát, összetegeződöttünk, s ettől kezdve szent volt a béke a kisközösségek és Endrey között. Úgy látszott, hogy nem kell közvetítő, mert Lakos Bandi nem volt buta ember.

Mi ebből a tanulság? Csak annyi, hogy a prédikációban Sík Sándor elmondott egy lelkiéleti közhelyet

(Magadnál butábbnak s rosszabbnak senkit se tarts!), de prédikáción kívül megállapította, hogy a Béla buta, a Bandi meg a Gyurka kevésbé buta, ezért ők menjenek a püspökhöz tárgyalni. S hallgatólagosan az is benne volt, hogy a Sík Sándor még kevésbé buta, ha egyszer a nem egészen buta Gyurka meg Bandi éppen az ő tanácsát kéri ki.

Most már rátérhetünk a mai napra rendelt evangélium szövegére. Lukács berakta ezt a tszcs-történetet az aratásból vagy legeltetésből hazatérő szolgálóval, akivel a gazda kiszolgáltatja magát, s meg sem köszöni neki. Berakta, mert úgy gondolta, hogy mindennek gondosan utána járva – ahogyan evangéliumának bevezető szavaiban mondja – kincsekre talált, amelyeket Márk és Máté nem gyűjtött össze az élő Jézus-hagyományból. Az imádkozó farizeus és vámos, a tékozló fiú, a hűtlen sáfár, a jerikói úton leütött ember, a Lázár és a dúsgazdag ember története adják ezeket a kincseket, s ezek között található ez a mai is: az aratásból vagy legeltetésből hazatérő szolgáló története.

Berakta az evangéliumába, mert nem érezte idegennek ezt a történetet Jézus tanításától. Pedig érezhette volna! Miért? Sok okon. Jézus felszolgál nekünk az Ország lakomáján, s nem arra vár, hogy mi szolgáljuk őt. A metanoiánk ellenében is kész odaadni nekünk az Országot, itt meg akkor sem, ha mindent teljesítünk? Előre szeret minket, s cselekedeteinkkel arányban nem levő jutalmat ígér nekünk, s itt még meg sem köszöni nekünk, hogy minden parancsot teljesítettünk. Jézus az isteni tökéletesség eszményét rajzolja elibénk, hogyan tudnók azt teljesíteni? Csak a talentumot elásó szolgát mondja haszontalannak, s nem azt, aki mindent teljesít, amit parancsoltak neki. A történet egyetlen vonása sem illik bele a jézusi tanítás egészébe. Miért rakta hát bele Lukács e történetet evangéliumába?

Erre a kérdésre többféle felelettel találkozunk. Nem tudjuk – ez az egyik. S a másik: Hát azért, hogy a nagyon magabiztos Jézus-értelmezők ne bízzák el magukat. S lássák, hogy nem olyan egy kaptafára mennek a dolgok: vigyázzunk csak, mert ha mindent teljesítünk is, még akkor sem olyan biztos, hogy jók lehetünk Isten előtt. A kegyelmen fordul üdvösségünk, nem azon, hogy mit teszünk. S éppen ez az értelme annak, hogy Szent Ferenc annyit siratta bűneit, stb. – ez a második válasz.

De van még egy harmadik is. Jézus nem beszél összevissza, s ezt Lukács nagyon jól tudta. Ha berakta ezt a történetet, akkor nem azért rakta be, hogy összezavarodjon ő maga, és összezavarja olvasóit. A történet maga nagyon is világos. A munkaviszony – munkaviszony. A dolgunk becsületes elvégzése fejében nem köszönet jár nekünk, hanem fizetés. Ez esetben, nagyon jól érthető a gazda és az alkalmazott viselkedése: nem csodálkoznak, teszik a dolgukat. De akkor mit jelent a történet befejezése: Mondjátok, hogy haszontalan szolgáló vagyunk, csak kötelességünket teljesítettük?

Az apropót, amelyből folyóan Jézus ezt a történetet elmondta, nem ismerjük, s Lukács, ha ismerte is, nem jegyezte fel nekünk. Miért mondott el Jézus egy történetet

arról, hogy a dolgunk becsületes elvégzéséért nem köszönet, hanem fizetés jár? Találghatjuk. Találghatom. Jézus nem találkozhatott még piarista diákokkal, de ha olyanokkal találkozott volna, nekik biztosan elmondta volna e történetet. Mikor '28-ban beléptem a piarista iskolába, különös világban találtam magam. Naponként vezettek minket tanáraink a kápolnában félnyolekor szentmisére. De aztán 8-tól 12,50-ig munka folyt. A tanárok tanítottak meg kikérdeztek, mi pedig figyeltünk s elmondtuk tudományunkat. 12,50-kor megint imádkoztunk egyet. Kisparti János, az igazgató azt mondta a szülőknek az évfáron a diákok füle hallatára: Ebben az iskolában rendre és fegyelemre nevelünk; s ezen a munka megkövetelésének a módját értette. A kegyes atyák ezt kegyetlenül belénk verték. Nyolc évet izzadtunk ugyan a kezük alatt, de az egyetem aztán már sétagalopp volt. Volt egy kifejezés, amellyel a Sík-Schütz-féle Imádságos könyvben s azon kívül is, unos-untalan találkoztunk: állapotbeli kötelességeink teljesítése.

Az elmúlt januárban fogtam tollat, hogy mielőtt még hazamennék, hiteles történetét adjam, miként vitézkedtem e földi téreken, s még egyik folytatásnak sem került elébe az, hogy Óbudavár. Mindig csak: Városmajor. Sok oka van ennek. Az első és legfontosabb, hogy megvénültem. Ha lemegyek a kert végébe, fel is kell jönnöm, s nekem már ez is feladat. Hogy még csináljak is valamit benne, arra már nem igen futja erőmből. Legfeljebb arra, hogy összeszedjem a gyümölcsöt. Hát idén nincs mit. A májusi cseresznyéből, amikor vagy négy hete lent voltunk, szedtünk még annyit, amennyit meg tudtunk enni. A többi rábíztuk a madarakra. A nagyszemű ropogós cseresznyefán is volt valamennyi, még zöld, de csak volt, azt is kopaszra szedték. Madarak vagy nem-madarak? Nem tudom. A létrát otthagytam. Azt hittem azt is elvitték a madarak, de nem. Ott volt az, ledöntve a fűben. Azontúl semmi, de semmi. Meggy, kajszli, barack, körte, alma, füge legfeljebb itt-ott egy szem, vagy annyi sem. Dió van valamelyest, no meg a pölöskei muskotály szőlő, mint mindig, bőnek ígérkezik. Tavaly csak a meggyet és a kajszit vitte el a monília, de idén sehol sincs gyümölcs e tájon mondja a szomszéd. Huszonegy éve vettük a nagyon rég elhagyott, gondozatlan kertportát.

Őserdőt találtam rajta, de ha átvágtam magam azon, találtam benne régi fákat: almát, körtét, besztekeri szilvát, meggyet, s azok teremtek az őserdő ellenére is. Paradicsom volt. Aztán következett hús esztendő munka, s még kertészmérnöki irányítás is akadt, de az eredmény siralmas. Üvegház-hatás, gyomirtók, permet? Ezek teszik tönkre a természetet? Nem tudom. Mondják meg az okosabbak.

A korábbi években elég volt, hogy a nagyhétre lejött a bokor-ifjúság, s amikor nem voltunk a templomban, rendbe vágta nekem házban-kertben a legfontosabbakat. Az idén is lejöttek, de már nem elég az egyszeri segítség. Kellene az állandó is. Végrendeletemben a Harmadik Világ Alapítványra hagytam a házat-

birtokot, de amíg tudok, még le-lejővegetnék. A buszon már rég nem fizetek. Négy óra alatt lent, vagy fent vagyok, s közben olvasni is lehet. Nagy ritkán autó is akad. Ekkor csak két óra az út, de nem lehet olvasni, csak beszélgetni. Az is hasznos, hiszen Bokor-tagokkal, testvérekkel utazhatok. S öreg szabály, hogy nemcsak a találkozó kell, de a négy- vagy hatszemközti beszélgetés is a két találkozó között valamelyik csoporttárrsal. Amíg Náci majd végrehajtja a végső rendeletet. S addig kellene még egy fiatal házaspár gyerekekkel, gyerekekkel, akikkel megoszthatnám a házat-kertet, s akiknek volna még erejük megóvni azt a végső pusztulástól. Mondjuk egy pedagógus házaspárral, akiknek van tavaszi, nyári, őszi, téli szünetük, s el tudnák kergetni a seregélyeket, ha érik a szőlő.

Aztán meg azért is ritkábban jöttem le az utóbbi évben, mert állománymegőrzés okából széjjelverték a templomot, s nem tudtam misézni benne. A szobámban a Városmajor utcában is tudok hétköznaponként misézni, de amíg nem verték széjjel, Budaváriban a templomot, boldogan jöttem, amikor volt egy pár napom, melyen nem volt közösségi összejövetelem, s itt lent írtam a Napló, vagy szerkesztettem a Koinónia következő számait, és délután öt órára átmehettem a templomba harangozni első. Aztán elrendeztem, ami kellett a miséhez, miseruhába öltöztem, s félhatkor harangoztam másodikat, majd letérdepeltem a baloldali első pad szélére, és csendben voltam. Háromnegyed után, már jöttek a hívek, Erzsike, Gizike, Évike a lányával, Violával, János bácsi, s elkezdtem mondani velük valamelyik szentolvasót.

Hatkor meg beharangoztam, s utána mondtam a misét, s prédikáltam. Nem úgy, mint Adyiligetén, a Babér utcában, vagy Sashalmon, nem gondosan előre elkészített-megírt szöveget adva elő, hanem csak úgy..., a szív, a térdepelés és a szentolvasó-mondás, az imádságos találkozás bőségéből. Miről? Hát a napi szentről, ha volt, meg a napi olvasmányokról. Egy negyedórányt. És mise után még elmondtuk az esti imádságot is, s megmondtam, hogy még hány napot tudok maradni. Az éppen következő csoporttalálkozóra mentem fel aztán a másnap reggeli busszal. Tizenegyre fent voltunk, s délután már jöhetett is az egyik vagy másik közösség.

Április 17-én, nagyhétfőn kezdtem el az esti 6 órás hétköznapi miséket. Előtte kihirdettem: a budavári templom ajtajára kiraktam egy cédulát s a környező falvak templomajtajára is. Ismeretlen kezek leszedték. Budaváriban is. Jött nagykedden Révfülöpről a plébános, Facsar Sándor, aki 1997-ben - rehabilitációkor - nem kívánta igénybe venni felajánlott szolgálataimat, de mondta, hogy a budavári templomban misézhetek, amikor akarok. Hivatkozott most, nagykedden, az érsek úrra, és közölte, hogy a plébános jogkörébe tartozik bármit is kifüggeszteni a templom ajtajára. Ne írjak ki semmit! A harangozásból úgylis tudják a hívek, hogy mise lesz. Különben is: nincs értelme a hétköznapi misének,

mert vasárnap sem jönnek. Nem vitáztam vele. Tudomásul vettem, amit mondott.

Azóta naponként misézek, amikor itt vagyok. Jó nekem ez. Minden nap prédikálok. Úgy, hogy Józsi bácsi és Annuska is értse. A témám ugyanaz: az Isten Országá. Áldozás után leülök, s röviden elmélkedem. Megint az Isten Országáról. Kb. 40 percig tart az egész esti istentisztelet. Józsi bácsi harangoz, Terike vezeti az éneket. Jobbára hagyományost a Hozsannából, s énekelnek.

A lelkigyakorlatok napjain is a templomban van a mise. Nem feledik a lelkigyakorlatozók énekeiket, s hogy őket is bevonták a körbe: kezüket megfogva, rájuk mosolyogva énekelték dalaikat. Vasárnap a környék bokrosai is eljönnek, meg a borkorligeti táborozók is, és megtelik a templom.

Szépül is a templom. Kertünk virágaival díszítjük az oltárt és a Mária-szobrot. Vasárnap a mise végén elmondom, hogy nem perselyeztünk, de az utolsó pad végiben van egy persely, abba kimenet beledobálhatják, amit odaszánnak. Dobálnak. Vettünk belőle három műanyagfotelt, Zoliék hozták Ajkáról. Meg kazula-pótló inget a pesti Ecclesia-boltból. Józsi bácsi pedig hozatja fiával Tapolcáról a szép gyertyákat.

Indul hamarosan a munkaév. Jövő hétfőn felutazom Pestre. Két hétre zárva marad a templom, de sietek vissza. Most már nemcsak terménybetakarításra, de templomi szolgálatra is. Átérezem, mit veszítettem Lécai 1982-es büntetésével. Most, ha csak négyen is vagyunk a templomban, az is minőségileg több, mintha Terikével kettesben misézünk odahaza. Közösség ez a négy ember is, ha nem is Bokor-értelemben. Ha kettesben misézünk, tele vagyok Bokor-gonddal. A budavári templomban az ott levő néhány emberért vagyok ott, s értük és nekik misézem és prédikálok. Kézzelfoghatóbb számomra, hogy az Egyházhoz tartozom.

Jövő hónapban három éve lesz már, hogy rehabilitáltak. Mért nem kezdtem el ezt a gyakorlatot korábban? Azt hittem, hogy hogy..., s csak lassan jöttem rá, hogy nem kellek püspökeinknek, papjainknak, és hogy csak ennyire van lehetőségem. Kihasználom hát azt, amit lehet. Látva a nyitott templomot, az arra járó turisták bebenéznek, aztán érdektelenül tovább állnak. De egy forró július eleji estén valakik benéztek és ott maradtak végig. Két nő és egy férfi. Mise végén odajöttek. Bemutatkoztak. Én is. A férfi elmondta, hogy a múlt hetekben olvasta el a Szokolczay-féle könyvet. A két nő - az egyik a férfi felesége - orvos. Szepezden nyaralnak, Nagyvázsonyban voltak várat nézni, s kocsijukból látták, hogy van valami a templomban. A házaspár szegedi, a másik nő pesti. Bezártam a templomot, s elindultunk hazafelé. Mire a nyeles telekhez értünk, behívtam őket. Majd 10 óra volt, mikor elbúcsúztak. Záporoztak belőlük az értelmes kérdések. Azok a kérdések, amelyekre az elmúlt félszázadban a Bokorban válaszoltunk. Felírták pesti és budavári címünket. A szegedieket eligazítottuk Totyához, a pesti orvosnőt meghívtam szeptemberi bokorportai misémre. A férfi azt mondta, hogy hiteles volt

számára a könyv, a templomi prédikáció, s esti beszélgetésünk is. Azóta írt is már.

URBÁN JÓZSEF

BULÁNYI GYÖRGY PIARISTA TEMETÉSÉRE

Kedves Testvérek!

Nem dicsérni, de nem is pusztán temetni jöttem rendtársamat. Hálát adni akarok érte; miatta Istent dicsérni a gyülekezet közepén. Az evangéliumot akarom hirdetni, mégpedig úgy, hogy előtte szeretném meghallani, kiolvadni az evangéliumot az eseményekből – elsősorban az ő életéből, tetteiből és személyből. Evangelizált szeretnék lenni magam, az örömhír befogadója, hogy aztán hirdethessem Jézus örömhírét, az Isten szeretetéről szóló örömmüzenetet nektek is, felidézve és szemlélve Bulányi György piarista életét és alakját.

Néhány éve történt, hogy valamilyen rendházi megbeszélésre gyűltünk össze. Arról beszélgettünk, hogy mi is a mi piarista identitásunk. Nagy reményekkel vágtunk bele, új módszertani ötletekkel felvértezve. A káprázatos újítás abban állt, hogy ötletbörzét tartottunk, s aztán mindegyikünk pontokat adhatott az általa fontosnak ítélt témáknak.

Mindenkinek 10 pontja volt, abból gazdálkodhatott. Súlyozni akartuk a javaslatokat, hogy ne mindennel, hanem csak a legtöbb pontot szerző témával foglalkozunk. Amikor Gyurka bácsira került a sor, mind a 10 pontját egyetlen témára tette fel: Jézus-követő. Gyurka bácsi szerint ez a válasz arra kérdésre, hogy kik vagyunk – kik legyünk – mi, piaristák: Jézus-követők.

Ilyen volt, így működött Gyurka bácsi. Egyetlen témája volt: a názáreti Jézus. Erre tette fel az összes pontját egész életében, valahányszor szavazni vagy dönteni kellett. Így lett szerzetes is: „Fejest ugrottam” – írja önéletrajzi[1] visszaemlékezésében. Nem volt ez egyszerű a környezetének, de azt hiszem, saját magának sem.

A környezetében levők ilyenkor azt élhették át, hogy persze-persze, hogy Jézus, de talán jó volna megpróbálni ezt egy kicsit részletezni, és egyáltalán próbáljunk meg szóba állni egymással. Ha mindenki a saját mondanójára teszi az összes pontját, hogy tudunk majd beszélgetni? A radikalizmus tónusa görcsbe merevíthet. A kérdés persze az, hol van az egyensúly a rugalmasság és a megalkuvás között. Mit is jelent az, amiről Illyés Gyula Ditirambus a nőkhöz című verse szól, amelyet Gyurka bácsi adott elő nekünk. Mit jelent az, hogy: „A hajlíthatók és görbíthetők,/ a szívósan gyengédek”? Hogyan kell, hogyan lehet szívósan gyengédnek lenni? – ez a kérdés.

Azt hiszem, Gyurka bácsi nem úgy idézte ezt a verset, mint aki tudja a választ, hanem azért tetszett neki is ez a gondolat, mert kihívást látott benne; ezt szerette volna ő is megtanulni: a szelíd hatalomgyakorlást. Ezért hol

itt, hol ott volt; hol erőteljesen lépett fel, hol nagy szelidséggel. A hitélet ennek a tanulásnak az adta, hogy a fejest ugrások következményeit maga is megszenvedte: legyen szó akár a hatalommal való szembeszegülésről, akár a nőtlen Jézust celibátusban követés terhéről.

Ezért tudunk hát azon a bizonyos megbeszélésen is végül mégiscsak szót érteni egymással. Sokszor tűnt úgy a beszélgetéseinkben, hogy a bábáskodás szókratészi művészetét gyakorló magatartást, a piarista tanárok eszköztárából sem hiányzó „módszertani provokálást” alkalmazza. Üdítő volt, ahogyan velünk, a nála fiatalabbakkal beszélt, ahogy viszonyult hozzánk egy-egy beszélgetésben: bátorított, az előre lépésre serkentett. Soha nem arra szólított, hogy a múltban keressük a ma érvényes megoldásokat. Emlegette ugyan, hogy ő a hatvan-hetven évvel ezelőtti gondolkodás- és látásmódjával hogyan közelít meg egy-egy elsőre különös jelentéget közöttünk, de ezt nem azért mondta, hogy megakasszon, hanem azért, mert mindig is tisztességesen akart játszani: jelezni akarta, ő hol tart a megértésben. S utána feszülten figyelt, hogy mi mit mondunk. Legjobb pillanataiban így beszélgetett, így viszonyult hozzánk, fiatalabbakhoz is. Ezért volt felszabadító a közlésében lenni, mindenféle rögzültsége, az összes lemezei ellenére. Nem bezárt, hanem felszabadított, s maga is élvezte a beszélgetésben megnyíló szabad tereken járást.

Ez a szabadság az evangélium szabadsága. És valamiféle pedagógia is. A lelkiismeret létében és helyes irányt mutató szavában hívó paidagógosz, a másikat kísérő segítő meggyőződése. Gyurka bácsi hitt abban, hogy egyetlen igazság van, és ez az igazság megszólal – vagy visszhangra talál – bennünk. És hogy éppen ezért érdemes és kell már kicsi kortól kezdve szabadságra vezetni az embereket, s ez már evangelizálás. Ezért nem volt kétféle üzenete: egy a kicsiknek, egy a felnőtteknek. Gyurka bácsi mindenkit felnőttként kezelt: olyannak, akiben van és megszólal a lelkiismeret. Feltételezte, hogy a hallgatósága ilyen értelemben felnőttekből áll – vagy ha nem, felnőttek lesznek attól, amit mond nekik. Nem biztos, hogy ebben teljesen igaza volt, de ez ismét csak egy olyan egyensúly megtalálásnak a kérdése, mint amilyenre az előbb találtunk. A válasz itt sem adódik magától. Mindenesetre a Bokor közösség léte azt bizonyítja, hogy Gyurka bácsi válaszkísérlete elég jó volt. Hiszen érvényes a lelkipásztori gyorsteszt[2]: olyan mértékben evangelizálunk, amilyen mértékben evangelizálókat nevelünk.

Kerestem, hogy a Szentírásból milyen képet vagy személyt idéz fel bennem Gyurka bácsi alakja. Bármennyire furcsának hat is, nekem először a nagy küzdő és vitatkozó apostol, a tarszoszi Pál jutott az eszembe. Miért is Szent Pál? Azt hiszem, a küzdelmek, a viták, hadakozások, a konokság, a tekintélyhez való ambivalens viszony, és ugyanakkor erőteljes hangsúlyozása a tekintélynek, a saját tekintélynek: talán ezek miatt. – Timothy Radcliffe domonkosrendi teológus írja[3], hogy az egyházon belül is helyénvaló a harag, még az Isten elleni harag is (70). „Ha több teret nyitnák a teremtő és

reményteli haragnak az egyházon belül, kevesebb romboló harag lenne hitünk ellen az egyházon kívül” (71). Teremtő és reményteli harag: tessék, egy újabb egyensúlyi helyzet megtalálásának feladata! Egy újabb evangelizáló feladat. Emberről, Istenről, Isten és ember kapcsolatáról szól ez is.

Mindnyájunkon áll ez. Nemcsak az előjáróinkon. Ha felnőttek akarunk lenni, akkor mindegyikünknek feladata teret nyitni a teremtő és reményteli harag számára az egyházon, a közösségünkön belül. Személyes és közösségi feladat ez.

Aztán azért is Szent Pál jutott eszembe, mert Gyurka bácsi is mélyen átélte a kereszt botrányát. Hadakozott ellene, hol teremtő haraggal, hol reményét veszve. Pál találmányának tartotta, hogy a keresztnek bármi teológiai jelentősége lenne. Kemény vitája volt Pállal erről. Sőt azt hiszem, hogy a Pállal folytatott vita csak a felszín volt, valójában Istennel küzdött. Úgy, mint egykor Jób vagy Jeremiás. Mi átlagos emberek, átlagos keresztények nem igazán tudunk ilyenről a magunk életében. A próféták, mint Bulányi György igen. Gyurka bácsi nagyon érzékeny volt arra – és helyesen –, hogy ne magyarázzuk ki a kereszt botrányát. Ő mélységesen átélte. Ezt írta nemrég: „A jézusi tanításnak, örömhírének nem hiába reálsummája ez: Keressétek az Isten Országát, és keresztre talál, aki keresi. Joggal merül fel a kérdés: »élhető« is ez a jézusi Ország, vagy csak »halható«? Lehet élni érte; de ebbe bele kell halnia a létező társadalmi rendben annak, aki megpróbálná?”[4]

Minden porcikája tiltakozott az ellen, amit ő így hívott: „steril misztika”. A tettek embere volt: nem valami elvont kegyelemtani vita szintjén, hanem a mindennapokban; a praxisé, nem az elméleti hitvallásé.

Ezért a másik bibliai kép, amely felidéződött bennem, nem egy személy, hanem egy jelenet: a Golgota. Gyurka bácsi a kereszt alatt, ott, ahol Mária Magdolnát vagy a szeretett tanítványt szoktuk látni. S könnyezve nézi ő is Jézust, a kudarcot vallót; Jézust, akit nagyon szeret. Jézust, akiért lemondott a fiatal lányokról, a földi szerelemről, a nagy családról, a sok gyerekről – pedig micsoda pátriárka lett volna. Nézi Jézust, akiért börtönt viselt, és megaláztatást; akiért szitokszó lett a neve a gyülekezetben. Hogy fáj ez neki!

Egy mások domonkosrendi teológus, Herbert McCabe írja[5]: „Amikor imádkozunk, megéljük azt az örök párbeszédet, amely Isten mint Szülő és Isten mint Gyermekek között folyik, s amelyet Szentlélek Istennek hívunk. Ez az örök párbeszéd lépett be a mi történelmünkbe Jézus imájában: abban, hogy elfogadta a halált az Atya iránt és irántunk való szeretetből.

Mert a kereszt Jézusnak az Atyához mondott imája, hogy az Atya tegye meg, amibe ő belebukott: tegye meg azáltal, hogy szeretettel elfogadja a bukást. És az Atya válasza erre az imádságra a feltámadás volt, Krisztus feltámasztása és a mi feltámasztásunk.”

Gyurka bácsi élete is – az ő „praxisa” – ebbe az imádságba kapcsolódott: Jézus imájába. És részesült Jézus kudarcában is. Milyen döbbenetes, hogy az élete utolsó hónapjaiban először eltörött a sarkcsontja, aztán a

csípője, utána lebénult a bal keze, majd eltörött a jobb. Ki meri követni őt ide, a szenvedés titkába, a kudarcot valló Jézus imájába?

Talán élete végén megértette, talán a halálában, talán a feltámasztáskor, hogy hogyan is épül Isten országa: hogyan építi Isten az ő országát.

2007-ben ő húzott engem karácsonykor, nekem kellett ajándékot adnia a közösségben. Megkaptam a KIO kötetit, a Napló 91-es füzetét és egy kísérelő levelet, egy verset. E vers utolsó három szakasza így hangzik:

*„Sokat találsz majd benne,
Botrányosat. De bízom Benned:
Nem botránkozol, hiszen ismered,
Akitől, amíg él, csak olyan telik,
Amit ajkára ad egyetlen
Szerelme, a Názáreti.
Vége, vége, nincs tovább,
Megizzadt, s koszorús homlokát
Megtörölheti s Pegazust is, a lovát.”*

*Mennyei Atyánk, köszönöm, hogy adtad nekünk
Gyurka bácsit. Köszönöm, hogy egy közösségben él-
hettem vele, megismerhettem, közel kerülhettem hozzá.
Kérlek, tedd képessé Gyurka bácsit és minket is a te ir-
galmas szereteted befogadására. Add, hogy meghall-
juk sugallataidat, és bátran és hűségesen, rád
hagyatkozva merjük is tettekre váltani, amit megmu-
tatsz nekünk lelkiismeretünkben. Add, hogy Gyurka bá-
csival együtt élhessünk majd egyetlen szerelmünk, a
Názáreti, a te Szent Fiad közösségében. Amen.*

[1] E fiúból pap lesz: http://www.bokorportal.hu/bulanyi/gyb1/E_fiubol_pap_lesz_01.pdf, 5. oldal.

[2] Vö. Las Escuelas Pías en la nueva evangelización. Roma

[3] Why Go To Church?, 71.

[4] Olvasói levél a MÉRLEG 2007/4. számához: http://www.bokorportal.hu/bulanyi/irasok/bgy_merleg_2008_04.pdf

[5] H. McCabe: „Prayer”: God, Christ and Us, 108.

BAJNOKNÉ BENYHE JUDIT GYÁSZBESZÉD

1958 nyarán itt, a közeli Gyűjtő Fogház udvarán rabok rótták a számukra engedélyezett sétaköröket. Bulányi György és Juhász Miklós piarista szerzetesek az ilyen séták alkalmával osztották meg egymással a külvilágból érkezett híreket. Persze csak úgy a foguk közt, titokban suttogva, hogy az örök észre ne vegyék a súlyos fegyelemsértést. Itt suttogta el Juhász Miklós a hírt: Andinak született egy bronzhajú lánya. Mivel a bronzhajú jelző nem volt éppen mindennapos kifejezése a börtönvilágnak, nem lehet csodálkozni, hogy Bulányi György elég nehezen értette meg, mit is akar tudtára adni rend- és sorstársa, Juhász Miklós. A híradásnak kis híján magánzárka lett a következménye.

Andi lánya, a hajdan bronzhajú lány most itt áll, és testvérbarátai felkérésére búcsúztatnia kell azt az embert, aki méltán meghatározó egyénisége volt egész eddigi életének.

Drága Gyurka bácsi! Számomra kezdetben csak a szüleim szokatlanul lassan, elnyújtva és mély hangon beszélő barátja voltál, édesanyám lelki támasza, és az otthonunkban megforduló közösségek eszmei-lelki vezetője. Tudtam, hogy nagyon sokáig voltál börtönben, s azt is, hogy a szüleim lakásában a születésem előtti hetekben átélt házkutatás egyik oka és fő keresett személye voltál.

Aztán egyre többet és többet értettem meg a korból, amelybe beleszülettem, és egyre jobban kezdett érdekelni, miféle Ország az, amelynek építéséért vannak, akik készek súlyos szenvedést is vállalni. Ki az a Jézus, akinek az élete kétezer év után is követendő példa.

Hallatlan nagy hatású emberként robbantál be kamaszkorom útkereső időszakába! Az Isten Országának keresésével és megértésével, valamint kemény önneveléssel foglalkozó közösségek létrehozása minőségi változást hozott addigi lötyögős-barátkozós társaságunk életébe. Emlékszem a lelkigyakorlatokra, amikor világossá vált számomra – és sokunk számára –, hogy az Isten nem pusztán obszervancia-teljesítést vár el tőlünk, hanem azt, hogy munkatársai, hatékony munkatársai legyünk a világ jobbá tételében. Életünket nem azért kaptuk, hogy folyamatosan a magunk boldogulását keressük, éppen ellenkezőleg, csak akkor lehetünk boldogok, ha mások boldogulásán fáradozunk!

A egyház megmentését és a világ jobbá tételét – vatikáni biztatásra – baráti szeretet-közösségek összekapaszkodásával, és a másokért is gondban levés önzetlenségével gondoltad megvalósítani. A közösségekben igazi felfedező élmény volt megismerni a szentírás-elemzés módszerét, rácsodálkozni a KIO gondolat-átalakító igazságaira. És ez volt a lényeg: nem készen kaptuk az igazságot, módszered a felnőtt ember lelkiismeretre építő élelalkítása volt.

Fáradhatatlanul kerested az Istennek tetsző élet útjait. Nem láttam még embert, aki munkahelyi kényszer nélkül ilyen keményen be tudta volna osztani az idejét. Hét év munkájával írtad meg szisztematikus biblikus teológiai művedet, a hat kötetes KIO-t. Fő műved címének a legfontosabb jézusi utasítást adtad: „Keressétek az Isten Országát!” Igen, aki az Isten Országát keresi, az hallja meg a Lélek hangját. A Lélek pedig minden embernek ugyanazt mondja (de sokat is hallottuk Tőled az utolsó pár évben): „Jó kisfiúnak, jó kislánynak kell lenni!” Ez pedig nem megy másként, csak ha ellene mondunk a hatalomnak, az erőszaknak és a gazdagságnak. A Föld egyedüli reménységének gondoltad, ha az emberiség megérti a Názáreti Jézus tanítását, megbocsát ellenségeinek és ellene mond a mindig többet és többet birtoklás vágyának.

A radikális ellenségszeretet radikális elutasítottságot hozott a 70-es években immár abból az irányból is, ahonnan nem vártad. A kezdetben vatikáni biztatásra

létrehozott kisközösségek miatt a pártállam utasítására súlyos egyházi szankcióval sújtottak. Azonban Te is és a Bokor közösségei is inkább megerősödtek az üldözés hatására. Sokan közülünk hőskorként emlékeznek erre az időszakra. Az örömhír továbbadásának vágya – új közösségek létrehozásával, és családjainkban a sok új élet adásával – természetes volt. A rendszer-váltást követő „mindent szabad-korszak” több kárt tett közösségeinkben, mint a pártállami üldözöttség, de ma már látjuk, ezt a veszteséget nemcsak a Bokor szenvedte el, egész magyar társadalmunk vergődik gazdasági-erkölcsi-társadalmi válságban.

A 2000. év igazi fellendülést hozott az életedbe. Egész életedben, de az utolsó 10 évben különösen hihetetlen munkatempót diktáltál magadnak. Akik jól ismertek, tudják, hogy az ebben az időszakban született írásaid sem terjedelmükben, sem jelentőségükben nem maradnak el a korábbi írásoktól. Hozzáfogtál a jézusi magyar irodalom antológiájának összeállításához is. Haláloed előtt két héttel – már nagyon betegem és kiszolgáltatottan – felemelő irodalmi és lelki élményben volt részünk. Arany és Petőfi verseket olvastál föl nekünk, és jegyzetek nélkül, fejből, meghatottságtól el-elcsukló hangon olyan elemzést hallhattunk tőled, amire egész életemben emlékezni fogok.

90 éves kora körül az ember már nem csomagolja se lyempapírba a gondolatait. Kötetek sora örzi gyötrődéseidet a Bokorért, Magyarországért és az egész Földért. Radikalizálódtál. A tőkés társaságok érdekei által vezérelt fogyasztási örület, az erkölcsök egyre ijesztőbb föllazulása, a drasztikus népességsökkenés és nem utolsó sorban az egyházunkban tapasztalt jézustalanságok mindennapos gondolkodásra és küzdelemre készítettek. Mindenhova elmentél, ahova csak hívtak, ezt sokszor még testvéreid sem értették. Megbotránkoztak egyik vagy másik közéleti szereplésed elvállalása miatt. De aztán lassan megértettük, igen, mindenhová elmész, de mindenhol ugyanazt mondod. Nincs két szöveged, nincs két életed, nincs két ügyed. Egyetlen mércéje volt életednek: Jézus. Mindent és mindenkit Hozzá mértél, utolsó napodig szenvedélyesen kutattad életét és tanítását. Egyik utolsó interjúdban mondtad: „A Mammon diktálta követelmények felől nem akarom nézni a történelmet. Csak az emberi lélek mélyén élő isteni kinyilatkoztatás felől vagyok hajlandó nézni. És nem tudok válaszolni arra, hogy tőkés társaságok diktálta körülmények között ez hogyan valósítható meg. Aki ragaszkodik a maga belső hangjához, az majd megtalálja a választ... Kézzelel-lábbal, érvel próbálom elhíttetni azokkal, akik figyelnek rám, hogy az emberiség csak úgy tudja fenntartani magát, ha figyel arra, amit Jézus mondott. Ha nem figyelünk reá, akkor elpusztítjuk magunkat... Tudom, hogy [annak idején] a debreceni tizenévesek fölfigyeltek erre a jézusi szóra. A mindenkori tizenévesek is fel fognak figyelni erre a szóra, és nyugtalanok lesznek tőle, és majd csak akad, aki felemeli ezt a zászlót Jézus módjára, és nem mehet tovább az a disznóság, amit az ember a történelemben csinál.... És azt mondom, hogy változatlanul optimista vagyok. Ha élni

akarunk, akkor ez a jézusi kísérlet nem maradhat abba, akkor folytatókra kell találnunk”

Drága Gyurka bácsi! Hiszem, hogy itt vannak közöttünk azok a tizenévesek, akik folytatói lesznek Úton-járásodnak! Szívvel remélem, hogy most, hogy régen várt behívód megérkezett, nem kell kétségbeesve és szomorúan ránk tekintened. Az Utat végigjártad, a magot elhintetted. Hála legyen Istenünknek az indító közösségért: szüleidért és családodért! Hála legyen a Bokor élő és szerető közösségeiért! Hála legyen piarista rendtársaidért, akik szeretettel fogadtak vissza, és segítettek nagy betegségemben! Hála legyen Istenünknek egész küzdelmes életedért!

KIRÁLY IGNÁC

KEDVES FELEBARÁTAIM, KEDVES TESTVÉRBARÁTAIM, KEDVES GYURKA BÁCSI!

Nem búcsúzunk. Csak elköszönünk. Csak elköszönünk, hiszen az Isten Országáért egy küzdelmes életet át fáradozó Gyurka bácsival valamiképpen közösségben kell maradniuk mindazoknak, akik ezt az Atyai Országot a maguk számára emberhez méltónak, boldogítóan gondolják. Mivel hitem szerint a lélek halhatatlan, s az emberi szellem Istentől rendeltlen örök, ezért a következő percekben úgy szólok, mint akinek meggyőződése: Gyurka bácsi is itt van ezen a nagy közösségi találkozónkon. 41 éves tanító- és tanítvány-, apa- és fiúkapcsolat van szavaim mögött, mégis inkább nem értékelnék, hanem vallanék ezen az elköszönési alkalmon.

Drága Gyurka bácsi, én belülről vezérelt embernek tapasztaltalak Téged. Belülről vezérelt az, akit a lelkiismereti meggyőződése irányít. Mi, keresztények, Istenünk és legjobb énünk hangjaként is megfogalmazhatjuk lelkiismeretünket. Gyurka bácsi, Te így vezérelted magad, amióta megismertelek. Legfőbb bűnnek azt tartottad, ha az ember ködösítésekkel, megalkuvásokkal, embereknek tetszeni akarással eltompítja ezt a hangot. Frappáns szavaid bennünk élnek: „Nem hordhatjuk mások zsebében a lelkiismeretünket.” Meggyőződésedhez akkor is sikerült hűnek maradnod, mikor nemzedékeink nőttek fel vezetéseddel ennek szellemében, és nagy ütközéseink adódtak, hiszen a magunk lelkiismeretét mi is felelősen igyekeztünk csiszolni, és a Te zsebedben sem akartuk tartani. Emlékszem, annyira terelgettél a felnőt, felelős gondolkodás és cselekvés felé, hogy életemet meghatározó döntésemben mellettem maradtál, és Melletted maradtam.

Barátaim és Testvéreim! El tudjátok képzelni, hogy a kemény, radikális, rámenős, „úthengernek” kikiáltott Bulányi György együtt morzsolja könnyeit 23 éves lelki-szellemi fiával, velem, Mátyásföldön, egy kis mellékutcában: mert én a jó pappá levés helyett a jó papává levést hallottam Istenünk hangjának, ő meg azt, hogy a Nácinak csakis papi hivatása van. Ilyen elfogadó

szerepet, amelyet akkor adott, csak az édesanyámtól kaptam ebben a súlyos útkeresésben. Kedves Gyurka bácsi, valószínű, hogy ez az elköszönésünk teret nyit afelé is, hogy akik Téged nyomasztóan erős, konok, merev embernek vélték, azok meghallják majd a mi szánk-ból azt is, hogy volt szíved, amely sok gyermeket, sok unokát, sok dédunokát vonzott köréd. Számtalanszor megállapítottuk közösen, hogy a jó embereket illetően sajnos nem túlnépesedett a Föld. Gyurka bácsi, erős meggyőződéssel hirdetted, hogy az Isten Országának és ebben a mi kis magyar népünknek jövője, alap szinten, gyermekvállalásainkon fordul. Köszönöm, hogy mindig nagyra értékelted, szerény nagycsaládos teljesítményeinket is.

Drága Gyurka bácsi! A közvélemény azt gondolja rólad, hogy a legtöbb bántás, kritika kívülről ért. Mi, akik legbelsőbb testvérbaráti körödbe tartozunk, tudjuk, hogy kaptál Te tőlünk is eleget. Amikor tűrőképességed és érveid elérték határukat, akkor rendesen meg is sértődöttél, hiszen nem „főpapunk” voltál, aki engedelmességet akarta a „kedves híveket”, hanem jézusi értelemben vett tanító és harcostárs, EMBER, olyan írástudó, amilyent Babits fogalmazott meg: „Istene kivül nem ismer más vezért”. Tudomásul kellett vened, hogy a jó Isten hangja nemcsak Bulányi-módon szól, hanem mindannyiunk módján, akik fejlődőképesen figyelünk Istenre és egymásra. Láttam én is, hogy nagyon nehéz volt ezt türelemmel viselned, pedig Magad neveltél ilyenek bennünket. Ki gondolná, hogy képes együtt imádkozni, tanulni, tenni egy olyan társaság, amelynek minden tagja öntudatos egyéniségnek szeretné önmagát? Miért maradtunk együtt a Te nehéz egyéniséged és a magunk nehéz egyénisége ellenére, és maradunk együtt azután is, hogy elköszöntünk Tőled? Megmondom: mert olyan örökséget hagyta ránk, amely menyeyei Atyánktól származó tartalmi és formai értékeket hordoz. Ezek röviden a következők:

Tartalmi örökségként azt kaptam, hogy egy irányba tekintésünk mindig Jézusra tekintést jelentsen. Szerény istenkeresők jézusi közösségének kell lennünk, akik eleget hallottuk Tőled: „Jézust folytatni és előre mutatóan utat mutatni nem lehet állandó stúdium nélkül” (1998). Emlékszel, hogy milyen jót neveltünk, amikor 1983-ban egymás számára sokszorosított, 14 kötetnyi szellemi termékünk alapján arra következtetett az államvédelem, hogy 8-10 ezren lehetünk, pedig ezren sem voltunk. A szellemi hangsúly mellett a lelkiiséget is szorgalmaztad: „Ha imádkozó emberek vagyunk, akkor nem felejtjük el, mire lettünk a Bokorban egybeszeretve... Ezen fordul a Bokor jövője” (Végrendelet, Ságvári szikla, 1988). Szellemiség és imaélet. Ebben a sorrendben, mert megtanultuk: tudatunk értékszintje meghatározza imáink tartalmát. Értékszemeletünket egy életen át Jézushoz igazodva kell fejlesztenünk, és akkor imánk is harmóniában lesznek az evangéliumok Jézusával.

Formai örökségként a kisközösséget kaptam. Gyurka bácsitól elleshettem, hogy az ember tehet kiterőket, de

a testvérbarátságokra épülő kisközösséget nem érdemes lecserélni. 1990-91 meghozta, hogy útlevelet kaphattunk. Be is jártad, Gyurka bácsi, a fél világot, és ezt így értékelted: „Mentem boldogan a nemzetekhez, és magyarul és németül, olaszul és franciául, még egy kicsit angolul is, de latinul és görögül mindenütt elmondtam, hogy mi is az az agapé, a metanoia meg a basileia... S mire mentem vele? Vagy hét éven keresztül jártam a világot tengeren innen és túl... és hánytam a borsót a falra. Egyetlen embert sem tudtam megnyerni neked, Jézusom...” (2009). Megköszönöm, Gyurka bácsi, hogy ezt a világjárást akkor úgy szervezted, hogy kisközösségi kapcsolataink nem szenvedtek csorbát.

Kedves Gyurka bácsitól elköszönő barátaim! El tudjátok képzelni páter Bulányit egy kisközösségben, ahol akkor szól, ha rá kerül a sor, és annyi ideig, ameddig a megállapított időlehetőség engedi mindannyiunk számára? Pedig ezt így tanította meg nekünk, élen járva jó példával akkor is, mikor a korkülönbség 30-40 év is volt.

Gyurka bácsi, köszönöm a kisközösségi örökséget. Köszönöm azt a szolgálati elkötelezettségi példamutatást is, amelyet az evangelizálásról Te így fogalmaztál meg: „Szolgálom Bokor-beli közösségeimet, teszem ott is a dolgomat, de ha hívnak magyar testvéreim a Szellemi Búvárok Egyesületébe, Visnyeszéplakra, a Felvidéki Trianon Társaságba, a Jobbikba, megyek mindenhová, és mindenütt azt mondom, amit meg nem szűnően hallok a lelkiismeretemen keresztül” (2009).

Hát igen, ezzel kezdtem elköszönő gondolataimat: a lelkiismerettel... – ezzel is fejezem be. Drága Gyurka bácsi, továbbra is, odaátrol is maradj támaszunk, hogy fejlődőképesen hűségesek lehessünk lelkiismeretünk-höz.

KOVÁCS LÁSZLÓ:

UTOLSÓ KÍSÉRLET BULÁNYI GYÖRGY HÁLAMISE

Kedves Hozzá tartozók! Kedves Piarista Rend! Kedves Bokor! És Mindnyájan, akik itt jelen vagytok!

Eltemettük! És most itt vagyunk Bulányi György halotti torán, a jézusi utolsó vacsorát idéző szent lakomán. Nekem jutott az a feladat, hogy a végbúcsút elmondjam. Néhány barátom figyelmeztetett, hogy vigyázzak mit mondok itt ezen a helyen. Egyetértek velük, hogy most nem a Halottunkat és minket ért sérelmekről kell beszél-nünk, hanem a háláról. Háláról, amivel Istennek tartozunk. Háláról, amivel Bulányi Györgynek, testvérünknek és barátunknak tartozunk. De hát kicsoda ez az ember? És mit akart? Mit művelt?

1) Kicsoda ez az ember?

Ezt kérdeztem akkor is, amikor negyven évvel ezelőtt megismertem és a budai hegyekben félnapokat sétáltunk és vitatkoztunk. Megállapítottam, hogy ez az ember egy fantaszta, ez az ember nem normális.

Olyat állított ugyanis, hogy a szegények a boldogok, a kisemberek a boldogok, a szelídek a boldogok! Azt magyarázta, hogy a gazdagságban nincs boldogság, a hatalomban nincs boldogság, az erőszakban pedig, csak hullahegyek vannak, csak kín és gyötrellem van!

Azért gondoltam esztelennek, mert bizony én szerettem volna a gazdagok közé tartozni, szép karriert csinálni a papi pályán, és bizony Kapisztrán Jánosként keresztes háborúra tüzelni az embereket a bolsevik diktatúra ellen.

Három évig emésztettem ennek az embernek fantazmagóriáit, miközben ráeszméltem, hogy a szószerűről éveken át felolvastam mindenféle gond nélkül a nyolc boldogságot a szegények, a sírók, az üldözöttek boldogságáról. Végre összeolvadt bennem a két fantasztika képe, hisz Bulányi annak a Jézusnak szövegét mondja, akinek evangéliumát én nap, mint nap hirdetem...

Be kellett látnom, mert a tapasztalat is azt igazolta, hogy igazán csak a szegény tud adni, a gazdag csak alamizsnálgodik. Igazából csak a kisember tud szolgálni, a nagy ember csak névleg szolgál (= miniszter), különben pedig úrként pöffeszkedik a hatalmi dagályban. És igazából csak a szelíd ember tud békét teremteni, az agresszív csak háborúra képes.

Megértettem, hogy amit a Názáreti Ács Fia és követője Bulányi, a „mezei teológus” prédikál, az egy új világrendnek az álma, az Istennek álma. Ne a vevésre, harácsolásra épüljön az ember világa, hanem az adásra, mert ha mindenki ad, akkor mindenki kap, és nem kell letaposni a másikat, nem kell verekedni sem. Ne a hatalomra, az uralkodásra épüljön a mi világunk, hanem „aki első akar lenni, az legyen mindenkinek a szolgája” (Mt. 20,27). És ne az erőszakra épüljön a világ, mert ha a jobb arcokra kapott pofonért legalább akkora pofont adok vissza, akkor nem fogy a földön az ütők száma, hanem nő, egészen a világ elpusztításáig. Csak a szelídek, a nem ütők, a bal arcot is odanyújtani képesek menthetik meg földet. Megértettem a nyolc boldogság igazát.

Megértettem azt is, hogy az a Názáreti Próféta és ez a Bulányi nemcsak egy új világrendnek, de abból következőleg egy új világszerkezetnek is prófétája. Meg kell szüntetni az emberek között az uralmi rendet, az alá-fölérendeltségi viszonyt, az úr-szolga viszonyt, és helyébe tenni a testvéri mellérendeltséget: „ti mindnyájan testvérek vagytok” (Mt. 23,8). Létrehozni az embertestvérek társadalmát!

Megértettem az álmot, a víziót, és rabja lettem. Mert ez elméletileg tiszta és csodálatos isteni terv, Isten világa földön! Ez Jézus üzente és csak ez lehet a kereszténység lényege.

De mit akar kezdeni Bulányi ezzel a fantasztikus tervvel?

2) Mit akar ez az ember?

Megértettem, hogy mit akar. Mindenekelőtt lemosni a gyalázatot, az egyház szégyenét. Mert hogy 2000 éve ott vagyunk, ahol vagyunk, az nem az Isten bűne, nem a Jézus bűne, hanem elsősorban a keresztényeké, akik nem tettek meg mindent, hogy az új világ létrejöjjön.

Sőt besoroltak a gazdag, a hatalmas és erőszakos rendszerek sorába, bitorolva a Jézus nevet: a szegény Jézus, a szolga Jézus, a szelíd Jézus nevét.

Mit akar még Bulányi? Amit már az olasz Papini is a múlt század elején megfogalmazott „Krisztus története” (1920) c. könyvében: „Jézus felkínálja nekünk az ő próbáját, az utolsót. A szeretet próbáját... A legvakmerőbbet, az ösztönünkkel leginkább ellenkezőt...”. Bulányi szorgalmazni akarja az utolsó kísérletet. A történelemben kipróbáltuk már a diktatúrát, egy ember uralmát mindenki felett, kipróbáltuk már a demokráciát, ami a többség uralma a kisebbség felett, de nem próbáltuk ki Jézus rendszerét, a „pándúliát”, amikor mindenki szolgál mindenkit. Ezt a feje tejére állított világot talpra kell állítani – mondta Bulányi. Az ember által elrontott világot az Isten tervezte világgá! Ez az utolsó kísérlet.

Gyönyörű, grandiózus terv! Megszületik hat kötetes, közel 1000 oldalas műve, a „Keressétek az Isten Országát” címen, majd az „Egyházrend” dolgozat, amelyben az egyházi jogrend helyett a jézusi szeretetrendről álmodik. Persze írni, bárki, bármit írhat. Abból is lehet baj, de végül is hat kötet ide, 1000 oldal oda, lehet ezer dolgozat, van még hely a könyvespolcon vagy a pincében. Bulányi se nem szoroz, se nem oszt. Felejtjük el!

Az igazi baj ott kezdődött, hogy ez az ember nem csak álmodott és írt, de meg is akarta valósítani az álmot. Az igazi baj ott kezdődött, hogy talált is olyan bolondokat, akik egyre nagyobb számban csatlakoztak hozzá. Igen, csatlakoztunk hozzá, hogy mentsük az Isten becsületét és mentsük, ahogy lehet a világot.

3. Mit művelt ez az ember?

Tudtuk, hogy erőszakkal nem lehet átrendezni az emberi kapcsolatokat, és nem lehet átrendezni a társadalmi viszonyokat. De alulról építkezve meg lehet kezdeni azt.

Jó világ csak jó emberekből épülhet fel. Meg kell térnünk, jobbra kell lennünk, Jézus eszményeit kell követnünk. Ez önmagában is nagyon nehéz, de mégsem elég. Az ember közösségi lény, a társadalom közösségekből épül fel. A közösségeknél kell folytatnunk. A családnál, és a kisközösségnél, mely a család és társadalom közötti láncszem. Kis testvéri közösségeket kell létrehozni, Jézus 12 fős kiscsoportjának mintájára. Kezdve az egyházban, mely aztán jel lehet, hegyre épült város, vagy ha úgy tetszik alternatív társadalmi minta a világ számára. Ez volt Bulányi szíve vágya haláláig.

Amit létrehozott, az a Bokor kisközösségi hálózat, mely erkölcsi megújulási mozgalomként definiálja magát, és amely éppen ebben az évben 65 éves múltat tekint vissza.

Bulányi 1945-ben vatikáni indításra és magyar püspöki támogatással szervezte a kis csoportokat, hogy a diktatúra idején kis földalatti sejtekben fenn tudjon maradni az egyház. A pártállam halálbüntetéssel honorálta Bulányi buzgalmát, amit ő egy életfogytiglani börtönre változtattak. Végül is tíz év börtön után amnesztiában részesítették, és újra kezdte szervezni a kisközösségeket.

Eszményeink megvalósítása miatt kaptunk hideget, melegeget. Az indiai éhezőknek kijuttatott pénz miatt előszedtek minket, majd a katonai szolgálat megtagadása miatt börtönbe csukták huszonhat fiatal testvérünket, akik nem embergylkolásra tett esküvel akarták szolgálni hazájukat. Biztosak vagyunk benne, hogy az ő áldozatuk is hozzájárult ahhoz, hogy ma nincs kötelező katonai szolgálat.

Sajnos az egyházban megvalósuló szolgálat terve meghiúsult. Assisi Szent Ferencet a középkor megmentőjeként tartja számon a történelem, aki a Szegénység Úrnő programjával, és a csuhája kordájával megkötötte a szakadék felé tartó Egyház szekerének kerekét. Ferencnek szerencséje volt, mert miközben ellenségei vesztére törttek, az aggastyán III. Ince pápa (1210) állítólag egy álomnak hatására a Lateráni bazilikában megcsókolta a mezítlábas Francesco lábát, és jóváhagyta mozgalmát. Bulányi álma az ő katolikus egyházáról az adott történelmi szituáció miatt nem valósulhatott meg. Pedig adva volt a lehetőség arra, hogy a kereszténység első három századának mintájára itt Magyarországon éppen az üldözések közepette váljon történelemformáló erővé egy hitvalló és tanúságtevő egyház.

A lehetőség ma is megvan az új diktatúra, a Mammon, a Pénz diktatúrájának világában. Az Isten Ország, a szeretet világának megvalósulása nincs helyhez, korhoz és intézményhez kötve. Bárki és bárhol valósíthatja. Csak a jézusi eszményeket, az emberbe Isten által írt eszményeket kell követni, és össze kell fogni.

Gyurka testvérünk élete utolsó éveiben a hazakészülő ember türelmetlenségével keresett fórumot magának. Elment mindenhová, ahová csak hívták. Nem az ő hibája, ha félreértették magatartását és szavait. Ő utolsó leheletéig az Isten Ország megvalósulásáért dolgozott. Hatalmas akaraterővel félig bénán és testileg teljesen kiszolgáltatottan, de teljes szellemi frissességgel dolgozott még pár órával halála bekövetkezése előtt is.

Személyes vallomással kezdtem, azzal is fejezném be, amit azt hiszem, minden jelenlévő testvérem hasonlóan gondol.

Gyurka testvérünk! Hálát adunk érted a szerető Istennek, hogy egy forrongó korban Téged adott nekünk lobogó fáklyául. Biztosak vagyunk benne, hogy neved be van írva odafönn az Élet könyvébe, és be lesz írva az utókor emlékezetébe. Köszönjük a családot, ahonnan jöttél. Köszönjük a Rendet, ahonnan indultál, és amely utolsó éveidben gondoskodó szeretetébe befogadott. Köszönjük neked egymást: a „százannyi testvért és nővért”, akiket Te szeretted egybe lángoló Bokorrá. Segíts minket, hogy ez a láng bennünk és utódainkban soha ki ne aludjon. Abban is segíts, hogy mindig tudjuk: az az állítás, hogy Isten tervének megvalósulása az emberiséggel lehetetlen, az lehetetlen!

SINKA ISTVÁN

VIRÁG-BALLADA

Szil-Tarcsán az őszi erdön hét nagy erős kondás
vacsorázott s velük együtt Eső-Virág András,
aki jött csak valahonnan, maga se tudta, hogy honnan.
Oldalt varrott csizmájára port rakott a messze s mutatta
az útja hosszát, s azt, hogy nem kereste: Falevélként,
irgalombul hajtja a szél, ha elindul...?

„Ült az erős hét kondással, szalonnát sütöttek s körülötte
láthatatlan harangok ütöttek. Tudatták, hogy jön
az óra s hamarosan koporsóba

fektetik Virág Andrást az erdei kondások.

- A csend nyelvén üzentek a puha csobbanások. Bennük tán a táj riadt fel halált sejtő kis jelekkel
Mikor a szalonna megsült: tölgyfa-csobolyóból nagyot
ittak. nyolc ember egy fadongájú tóból.

Azután meg rádudáltak. Máskor úgyis csak bút láttak.

Kivált Eső-Virág András, kinek fél kenyere se volt
soha. s mint a puszt, puszt a tenyere.

Abba borult ő csak, hogyha pihenni a vágy elfogta.
Volt neki egy citerája: akár annyi ezüst - pedig barnára
fogta már az idő meg a füst. Oldalán a csillag, a hold, s
rá volt faragva a mennybolt. S volt egy aranyszín tolla
is. Mérhetetlenségből szállt az a toll. úgy szedte fel füttyölve a rétről. Füttyölt bizony, mert nem tudta: attól
nem lesz többé nyugta. Citerával, a szép tollal lett az-
tán elveszett. Megnőtt benne minden dal és minden
emlékezet.

S szegény. egyre hordta őket, mint az ég a nagy esőket.
Mondom: a hét nagy kondással ültek a fák alatt
kinn Szil-Tarcsán és dudáltak, és az idő haladt.

Virág ekkor elővette tollát s a húrokra tette.

A húrokon egy hős ország támadt fel dalolva, a hét
kondás hallgatta csak egymásra hajolva.
S összesúgtak, hogy megölik: leszúrnák, vagy agyonlövik.

Hát mért játszik sokkal szebben, s más búron a bolond.
Testét majd a disznófertő belepi, vagy a lomb. Hallgatták
a húr pengését s elővette mind a kését. Azután körülvették
Andrást, mint herceget álnok, bosszús, irigy,
erdőtnyöví, nagyhajú királyok.

S mire odanézett a hold: Eső-Virág András csak - volt.

Testét fertőbe vetették, rácsaltak vagy hat kant; pengették
a citeráját, de az széjjelpattant; oldaláról lehullt
a hold, s kétfelé hasadt a mennybolt.

A tolla meg elszállott, el a messzeségbe, hét nagyhajú
gonosz elől mérhetetlenségbe.

Akkor szólott a legvénebb: - átka ne legyen a vérnek!
Temessük el Virág Andrást, nőjön mező rajta - s ha tavasz jön:
nagy nyáját a pásztor ide hajtja.

Bizony mondom: jövőre tej lesz és méz öbelőle.

Amikor hájtott a hajnal: a hét
t gonosz kondás kikereste a sár alól, s így lett Virág
András televényföldje a fának, s ágya száz új ibolyának.

x-x-x-x